



TURISTASÁGI, FÜRDŐÜGYI és NÉPRAJZI FOLYÓIRAT.

AZ ERDÉLYRÉSZI KÁRPÁT-EGYESÜLET ÉRTESITŐJE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
ORBÁN FERENCZ.

A brassóvármegyei osztály elnöke.

Tisztelet a munkásságnak, mely szerényen és zaj nélkül, de kitartással és sikerrel végzi szép feladatát a haza és emberiség szolgálatában. E gondolat kell hogy megkapja azt az olvasót, kinek alkalmá volt a lap élére tett arczkép eredetijének életét figyelemmel kísérni, mert Orbán Ferenczben oly férfit ismerünk, ki csekély szabad idejét, melyet más szórakozásra használ, emberies és hazafias munkásságnak szenteli s ha valamely ügynek egyszer harcosává szegődött, azt egész odaadással és bámulatos tevékenységgel segíti diadalra.

Igazgató, kinek a tanügy terén szerzett érdemei más helyen fognak méltatásra találni; nemes gondolkozású férfiú, ki terhes elfoglaltsága közt nem a világ hiu zajában, hanem a család meleg tűzhelyénél keres magának

üdülést; ember, ki a mindennapi élet küzdelmein felül emelkedő általános emberi szempontokat a lelkéhez forrt mély nemzeti érzéssel teljes összhangba tudja hozni s tiszta és higgadt hazafiságával a legkényesebb társadalmi kérdéseket is helyesen képes megoldani; a társadalom fáradhatatlan munkása, kinek sokoldalú tevékenysége mellett arra is elég ideje marad, hogy a brassóvármegyei osztály elnöki tisztét a legfényesebben betöltse.

Legyen szabad őt utóbbi minőségében bemutatni.

Mikor mult évben az E. K. E. brassóvármegyei osztályának megalakítása újból szóba került, a szervezéssel megbízott Bodó Sándor kir. ügyész s jelenleg elnöki titkár a marosvásárhelyi táblánál élénk tudatában volt ama nehézségeknek, melyek a létesítendő osztály boldogulásának útjában fognak állani a kies Czenk tövében fekvő tarka nyelvű városban, hol egyfelől évek óta egy jól szervezett s nagy eredményeket elért testvéregyesület hódította el a tért s másfelől arra is számítani kellett, hogy az új osztály nem annyira pártolásban, mint inkább gyanúsításban, és megtámadtatásban fog némely oldalról részesülni s azért aggódva tekintett végig a magyar társadalomban szerepet játszó egyénekre, hogy vajjon fog-e olyat találni, a ki éme nehézségekkel megbirkózni képes lesz. Ekkor tekintete Orbán Ferenczre esett. Róla tudva volt, hogy nemcsak a társadalmi intézmények lelkes bajnoka, hanem megnyerő modorával és őszinteségével az idegen ajkuak tiszteletét is meg tudta szerezni. Így történt, hogy ő a brassóvármegyei osztály alakuló gyűlésén osztatlan lelkesedéssel elnökké választatott.

Hogy az új osztály vezetése és megerősítése nem volt könnyű dolog, az elképzelhető, mert a magyar embernek, még ha Brassóban lakik is, soha sem volt erős oldala a turista örömök iránti érzék s e mellett a brassói társadalom már nagyszámu magyar egyesületek által

eléggé igénybe volt véve. S hogy mindezek daczára az új osztály gyorsan föllendült és pezsgő életre kelt, arra elnökének tapintatos vezetése s kedvelt egyénisége sokban befolyt.

Orbán Ferencz 1847-ben a háromszékvármegyei Aldoboly községben született s atyja ottani iskolamester volt, kitől már gyermekkorában gondos nevelést nyert. Majd a székelyudvarhelyi főiskola jeles növendéke lett s onnan a pesti, majd a svájcei egyetemekre ment s végül Németország nagy részét beúta. Hazatérve, Brassóban mint a népiskolai tanítói pótanfolyam előadó tanárát látjuk működni s félévig a *Nemere* című, akkoriban virágkorát élő lapot is szerkesztette. 1872-ben a dévai állami tanítóképzőhöz tanárnak hivatott s ott megnősült.

Azonban három évi tevékeny működése a miniszteriumban feltűné, 1875-ben a fölállítandó brassói állami iskolák szervezésével és igazgatásával bízott meg, mely feladatának fényesen megfelelt. Jelenleg a brassói m. kir. kereskedelmi akadémia, közép faipar-, polgári leány-, elemi fiú és leány- s alsófoku kereskedelmi és ipariskolák igazgató tanára, a brassóvármegyei tanítótestület tiszteleti elnöke, a kereskedelmi tanárok országos egyesületének választmányi tagja, a Mária Dorottya egyesület központi választmányi tagja, a brassói magyar kaszinó helyettes igazgatója s végül, a mi minket leginkább érdekel, az E. K. E. brassóvármegyei osztályának elnöke, a ki azonban ezek mellett minden magyar egyesület mozgalmában tevékeny részt vesz.

Az út, mely az aldobolyi mesterlaktól a brassói Rezső körúton emelkedő kereskedelmi akadémia palotájáig vezetett, terhes és kitartó munka között vezetett el s Orbán Ferencz azt a közbecsülést, melyet magának kivívott, a legnagyobb mértékben kiérdemelte.

De visszatérve osztályelnöki minőségére, kiváló érde-

mül kell neki betudnunk azt, hogy a Brassóban fenálló testvérosztályal s a kültársadalom idegen elemeivel szemben a jó viszonyt néhány lap rendszeres izgatása daczára nemcsak fentartani, de megerősíteni is képes volt. S ebben leghatalmasabb fegyvereül programmunk egyik pontjának: a testvéregyesülettel való békés egyetértés ápolásának pontos és becsületes betartása szolgált. Ez az a nagy érdem, mely az ő elnökségét az osztályra nézve felette becsessé teszi.

Orbán Ferencz soha sem fog a hegymászásban és másféle turista kedvtelésben az osztály tagjaival versenyre kelni, mert ezt az élvezetet már sokoldalú elfoglaltsága sem engedi meg. De a kéz, mely az igazgatói irodában naponta a legfáradtságosabb munkát végzi, biztos, kipróbált útmutatója volt és lesz a fiatal osztálynak s a mely irányt az kijelöl, arra bátran lehet előre haladni, mert az az út bizonyára győzelemre vezet.

ERDÉLY SZÓBAN ÉS KÉPBE.

Irta: *Herrmann Antal.*

Az ezeréves kiállítás nagy kötelességeket ró az Erdélyrészi Kárpát-Egyesületre! 1896-ban egy időre Budapest lesz Európa fővárosa és a mi nemzetünk vendégei lesznek a világ népei. Be fogunk nekik mutatkozni ünnepi mezben, és arra fogunk törekedni, hogy a bemutatás nemcsak diszünkre, hanem hasznunkra is váljék. Kulturánk bizonynyal érdekes, népünk rokonszenves, természeti kincsekben és szépségekben meg épen dúsak vagyunk. És mind e tekintetben első helyen áll a hazában: Erdély. Be kell mutatni országrészünket a kiállításon, hogy alkalmunk legyen természetben is megmutatni azoknak, kik a kiállításról hozzánk jövendenek, a vonzó képmástól a bájos eredetihez.

A kultura fejlődése, a nemzeti szellem erősödése, a közgazdasági érdek, sőt a hazarészbéliek megélhetése mind, mind azt követelik, hogy minél jobban nyiljék meg Erdély nyugat felé, még pedig nem csak



Várhegy, Krizba mellett.
(Mutató a Brassóvármegyei kalauz-ból.)

a Lajtaig, hanem messze Angliáig. Pár hónap múlva megmozdul ország-világ, indul Budapestnek, ott lesz úgyszólván kapunk előtt. S ha már eljutott odáig, jó része nem fogná sajnálni azt a kis útat, elzónázik hozzánk is, ha van mivel kecsegtetnünk, ha meggyőzhetjük arról, hogy van nálunk mit látni, hogy van is mód azt megnézni. Hogy Erdélynek minél sűrűbb látogatókat szerezzünk, a legvonzóbb czégért kell kiakasztanunk: magát Erdélyt!

Erdély a természeti szépségek labirintusa. Az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület feladata, megbízható vezetőről gondoskodni, hogy ne csak az országútat mutassa, hanem az ezeryi bájt titkoló rejtett zúgokban is biztosan tájékoztasson. Az Erdélyrészi Uti kalauz, az E. M. K. E. eme derék, jeles kiadványának úttörő első kiadása fényesen bevált, de csakhamar el is fogyott. Halaszthatatlanul szükségessé vált a II. javított kiadás, melynek szerkesztésénél igen becses tanulságokat szolgáltat az első kiadás óta felmerült nagy számu észrevétel. A turistára nézve használhatatlan térkép mindenetre újjal pótolandó.

De szükséges, hogy a szorosabb értelemben vett idegenek is rábízassák magukat e megbízható kalauz vezetésére s hogy ne szorulanak más, részben elavult, részben elfogult útmutatókra. Nyugoti nyelven is ki kell adni a szemem szedett természeti szépségek és kulturai nevezetességek e gazdag inventáriumát. S minthogy Erdélynek magyarul nem tudó látogatói bizonyára $\frac{9}{10}$ részben értenek németül, a kalauznak német nyelvű kiadásáról is gondoskodni kell.

A nemzeti érdek s a néprajzi érdekesség a legsajátságosabb, legtanulságosabb természeti viszonyokkal szövetkezik Erdély keleti határán, a székelyföldön.-Számos buzgó igyekezetű s részben becses leírás mellett is e csodálatos földdarab a maga egészében, a maga szerves mivoltában, a maga természetadta, ki nem aknázott, sőt fel nem fedezett kincseivel még jóformán ismeretlen. A székelyföld természeti viszonyainak ávatott leírása és diszes alakban való közzététele az E. M. K. E. támogatta E. K. E.-nek a millenium alkalmából egyik legfontosabb feladata. E munkára legilletékesebb fáradhatatlan buzgalmu jeles erdélyi tudósunk, *Hankó Vilmos dr.*, ki mintegy Mózes vesszejével fakasztja a hazai talajból a kincseket érő ásványos forrásokat.

Párját ritkító szépségű ez ország, és elragadhat mindenkit, kinek van érzéke a természet tiszta gyönyőrei iránt. De mi az, a mi reánk nézve oly drágává teszi e földet, hazává ez országot? Az, hogy a mi nemzetünk honol itt, hogy a mi népünk van összeforrv a talajjal, mely őseink sirja és utódaink bölcsője. Ez avatja szentté a rögöt, s ez fokozza ragaszkodó kegyeletté és lángoló lelkesedéssé a honi tájakban

való gyönyörködésünket. A földön legérdekesebb az ember s az országban legjobban érdekel annak népe. S ez maga, lelkülete és testi mivolta, élete folyása és alkotásai a talajjal, a melyen s a melyből él, szervesen összefüggnek, mint akár a növényzet, az állatvilág. Az ember adja meg a vidéknek magasabb életjellegét, hozzá tartozik annak arczatához, kiegészíti a természetet. Ez uton tartozik a turistaság körébe a néprajz, melynek itt csak e mozzanatát akartam kiemelni, nem fejtegetvén a népelet és néplélek tanulmányozásának általános nagy emberi és nemzeti jelentőségét.

E tanulmányok sehol sem fontosabbak, mint hazánkban s mégis alig vannak valahol jobban elhanyagolva és kevésbé összefoglalva, mint nálunk. És első sorban épen Erdély ajánlkozik ily összefoglaló tanulmányra, a mi határbérczeink természetes keretet kínálnak az ilyen néprajzi kép számára. Az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület, mely épen azzal dokumentálta minden más turista társulatnál magasabb céljait, hogy programjában kiváló figyelemmel volt az országrész népe iránt, legilletékesebb volna arra, hogy a milleniumra megalkossa *Erdély néprajzá*-t. Hogy miképen? Annak módjára más helyen mutattam rá (Néprajzi kataszter.)

Még egy nagy irodalmi vállalatot tartanék igen hatalmas emeltyűnek mindama czélok elérésére, melyeket maga elé tűzött az E. K. E. Egy diszalbum Erdély legnevezetesebb. kulturemlékeiről, leggyönyörűbb vidékeiről. Jól összeválogatott, nagyszabásu, művészi kivitelű képek. Erdély szépségét ezek oly nyelven hirdetnék, melyet minden nemzetbeli megért. A hű kép többet mond, mint a legjobb leírás. A szép kép varázshatása, a látnivalónak természetes előize: vágyat gerjeszt a lélekben, hogy alkalmat adjon a szemnek, az ábrázolt remeknek természetben való teljes élvezésére. A művészi kép ellenállhatatlan vonz az eredeti felé és bűvös erővel suggerálja a fogékony néző akaratának, hogy keresse fel a mintát, mint Argirus királyfi Tündér Ilonát. Tündér Ilona pedig egyik rumén rege szerint Erdély személyesítője. A jó kép a legjobb reklám. S a hangulatos kép egyuttal a legalkalmasabb emléktárgy, mert nemcsak távoli eszmetársítás által emlékeztet a látott helyekre, az ott élvezett gyönyörűségekre, hanem közvetlenül és élénken felkelti magának a tárgynak képzeletét, reprodukálja képét, melyhez szinte eredeti frissességben és elevenességgel fűződnek a kellemes emlékek. S a sikerült kép arra is legalkalmasabb, hogy kedveseinknek, kik nem látták az ábrázolt helyet és tárgyat, ezeket szemléltessük és hozzákössük élményeink elbeszélését.

Az *Erdélyi Album* diszes borítékban mintegy 100 művészi töké-

letességü, nagy negyedréti fénynyomatban mutatná az országrész legkiválóbb nevezetességeit, (pl. a Vágó-féle fényképek módjára.) Minden képhez egy lapnyi mintaszerű szöveg (a szövegből francia kiadás is) készülne. Az ilyen album 1000 példánya mintegy 10,000 frtba kerülne. Előleges fedezetet nyujtana a kiállítási alapból eszközzendő segély, a mintegy 200 példányra 20 frtjával való előfizetés. A többi példány 10 frtjával a kiállítás legkelendőbb emléktárgyainak tartassék, mert kivált az idegenek előtt egy új tündérvilágot támaszt fel és értékéhez képest rendkívül jutányos volna, minthogy külföldön az ily arányu diszmun-kák ára mintegy 50 frt.

A kiállításig még sokat kell tennünk ; s tehetünk is, de hozzá kell fognunk azonnal, erélyesen, elszántan s áldozatra készen. Az E. K. E. halhatatlan érdemeket szerezhet Erdély körül a kiállítás alkalmából ! Hogy megbocsáthatatlan, pótolhatatlan mulasztásokat is követhetne el, azt nem engedí feltennünk eddigi működése !

NOVEMBER ELSEJÉN A KELEMEN HAVASON.

Irta: *Szilvássy János dr.*

Furcsa gondolat volt bizony az; vakmerőség kérem. Hanem a dolg úgy esett meg, hogy van nekünk Borszéken még mindig egy itt maradt fürdővendégünk, a nagyváradi „*Rab Rábi*“, Sz. J., a ki még ma is — november 22-én — rendszeren fürdik a „Lobogó“-ban és szenvedélyes turista. Ez az egyik ok.

Engem eihvtak október végén Bélborba egy súlyos beteghez, és hogy az idő jobban teljék a hosszú, rossz úton, elhivtam magammal Sz. barátunkat is, a ki erre örömeben először nagyot ugrott, aztán három cigány kereket vetett, végre kigyó mozdulattal keresztül húzta egész testét a két végén kezeivel megfogott séta pálczáján, ezek lévén örömeinek kitörő és nyaktörő nyilvánulásai.

Megindultunk. A mint utunk betért a remek *Szaka* völgyébe — Valea Szaka — már nem birtam vele. Minden völgy mélyedésnél, minden szebb sziklaromnál elhatározta, hogy ő itt fog egy gunyhót építeni és itt fog lakni — csupán puliszkával és ~~forró~~ ^{forró} vízzel táplálendő gyöngye termetét.

Ez a véletlen bélbori utazás volt a második ok. Igen, mert Bél-



Árokmente. --
(Mutató a *Brassóvármegyei kalauz*-ból.)

borban, melynek szépségei őt egész eksztázisba hozták, felhozódott a Kelemen-havas, melyre innen kell felmenni és házigazdánk — a híres Csató Gábor — annyit beszélt az én barátomnak a Kelemen bú-bájairól, hogy ő, úgy a mint ott volt, cipőben, felöltőben ott akart maradni, hogy ő bizony megy a Kelemenre. Alig tudtuk lebeszélni és hazahozni.

Itthon nem hagyott azóta békét és miután bányamérnökünkben egy rokonérzésű kebelre talált, én is megnéztem a barometereimet, thermometereimet, psichometereimet, szélirány és erőmetereimet, az égboltot és kiejtém a nagy szót, hogy — pakkolni, megyünk! A válasz hét torokból feldörgő, szünni nem akaró „éljen”!

Tehát pakkolni! azaz jól megrakni a szekeret 3—4 napra való mindenemű test- és szíverősítő dologgal hét ember számára, aztán kiadatik a parancs, hogy mindenki reggel 4 órakor keljen fel. — Sz. nek e célra még egy ébresztő órát is adtam, de ezt kidobta, mert ketyegésétől nem tudott aludni, inkább nem aludt az izgalomtól — aztán gyülekezés nálam, honnan szalonna és papramorgó után 5-kor indulunk. A társak pontosak is voltak. Sz. 4 órakor már nálam volt és segített álmából felrázni az előrelátásból nálam tartóztatott horkoló mérnököt.

Hozzáfoglunk a reggelihez és vártuk a fuvarost. Vártuk, vártuk de hiába vártuk, mert megfeledkeztünk arról, hogy ha fuvarossal 5 órakor akarunk indulni, legalább is 2—3 órával előbb kell megrendelni.

Utána küldtünk. Megittunk ezalatt mérgünkben még 2—2 kupi-cza szilvapálinkát és a kocsis jó leszidása után 7 órakor megindultunk a nagy ekspedícióra.

No igazán ekspedícióra, még pedig nem is „ázsiai” ekspedícióra, hanem „a legsötétebb Afrikába”, mert Bélborig az ut, vagy minek is nevezik, valószínű Stanley promenade; — gyalog tettük meg, már is félig elnyűtt csizmákkal; jól megizzadva a balanszirozástól.

Hanem a természet annál szebbé tette az utat.

A mint befordul az ember a „Mocskos zsidó” korcsmája mellett a Valea-Szaka felé haladó bélbori utba, oly remek hosszú völgyön halad át, melyet a világot beutazott francia-oláh konsul is csak Bosznia néhány szép völgyéhez tudott hasonlítani, mikor egyszer ott jártam vele.

A völgy kezdetben vagy 5 kilometynyire elég széles — 2—500 lépés — közepén folyik a kristálytisza, pizstrángos Besztercze folyó, a lapályon remek kaszálók, két oldalt oly gyönyörű havasok által bekerítve, melyek szemlélése elfelejteti a járhatatlan utat és kénytelen az

ember Sz. barátunknak igazat adni. a ki az egész uton azt kiabálja : „Isteni ! nagyszerű !“ stb.

Egy jó félórai döcögés után elérkezünk ahhoz a remek ponthoz, a hol a Szaka bő pataka beleömlik a Beszterczébe. Itt a megye építetett egy csinos erdőri lakot — mert itt vagyunk az u. n. revindikált havasok között, melyeket a Rákóczy harcok zavarosában oláh szomszédaink szép zavartalanul Bukovinától a bodzai szorosig, mintegy 200 □ mértföld területben elfoglaltak, 1769-ben egy vegyes határrendező bizottság visszacsatolta az anyaországhoz, míg végre sok jogtalan bitorlás és viszontagság után az alkotmány helyreálltával közművelődési czélok előmozdítására képez gyönyörű alapot.

Ettől fogva Bélborig egy szűk völgyben haladtunk, gyönyörű őserdők között, mindenütt a Besztercze partján, melyen egy szekérnyom alig fér el.

Körülbelül egy órai döcögés után kinyílik a völgy és előttünk áll Szt.-István birodalmának legmagasabban fekvő községe Bélbor, 1200 m. magasságban.

Erről a remek helyről külön kell egyszer írnom, most röviden csak annyit, hogy én ezt a tágas (vagy 1000 hold), kerek, gyönyörű völgyet a jövő század legkeresettebb fürdőhelyének tartom, mert itt meg van adva egy nagyszabású fürdőnek minden kelléke. Klimája havasi (1200 m.), védett, levegője ideális tiszta, fenyves, ozonos, körülötte rengeteg erdőségek, keresztül rajta a Besztercze és sok bővizű patak. A völgy különböző helyén vagy 40 borviz forrás, melyek változatosság és kitünőség dolgában mit sem engednek Borszéknek. Talaja telve különféle értékes érczkővel és gazdag széntelepekkel. És kérem ezt a helyet még nem fedezték fel ! Vagy 1000 volt telepítvényes oláh lakja, kik közé ujabbán vagy 40 szárhegyi székely család vándorolt be. Ezek között első települők a Csatók, Alózi, József és Gábor. Tipusai az erős magas székelynek, józanok, dolgozók, igen intelligensek. Ezeket azért írom meg, mert közülök Gáborra okvetlenül szükségünk van, ő a Kelemen havasi vezető. Vagy 30 év óta mindig a rengetegeket bujja, vagy vadászik (34 medvét lőtt eddig), vagy halászik, vagy vezető. Ismer minden csapást, sziklát, bokrot. Körültekintő, óvatos, biztos vezető.

Egy magyar tempója azonban meg van. Nem szeret sietni. Így aztán, míg a lovát megpatkoltatta, a lovakat összeszedtük, felcsomagoltuk, ő meggyújtotta pipáját, lett délután 3 óra délelőtt 11 helyett.

De végre is csak megindultunk ; 6 lovas, egy sánta gyalogos

oláh, Csimpolyás barátunk — a ki azért mindenütt megelőzött minket, lovasokat — és 3 jó kopó.

Egy félórai roppant meredek kapaszkodás után — mely aneroídom szerint 320 m. tett ki Bélbortól — egy hegy gerinczre jutottunk, honnan egész koszoruját láttuk a felséges óriás havasoknak. Előttünk meredezett égnek a Harlagia, Czibles, Bükkhavas, Csathó, Hegyes délfelé a Gyilkos, Lóhavas, Czohárd, Hargitta, nyugaton felejtetetlen trónörökösünk óriásai, — a görgényi havasok. Isteni panoráma, melynek élvezetét elősegítette a szokatlan enyhe (8 C°), kristálytisza, aetherszerű idő.

Mintegy 2½ órai elég kényelmes lovaglás után elértük a „Stézia“ elejét, hol beesteledvén, Csató fővezér parancsára éjjeli tanyánkat felütöttük.

A vendéglő egy hatalmas fenyű volt; hozzáfogtunk azt lakályossá tenni.

Egy része rögtön fáért ment. Levágtak egy percz alatt vagy 2 ölnyi száraz fenyűtörzsöt; a többi a lovokról szedte le a holmit, elcsapván a mokányokat minden legkisebb aggodalom nélkül, éjjel a rengetegbe legelészni.

Csakhamar vigan lobogott a hatalmas tűz, főtt mellette az elmaradhatatlan puliszka, a lábóban rotyogott a berbécs pörkölt, ezt én főztem, az igaz, hogy kozmás lett, de annál jobbnak találták, a nyárson pirult, csepegett egy kövér pecking récze. Vacsora előtt Sz. barátunk — ki otthon bort sem iszik — vizes pohárral kinálgatta az ó szilvriumot, vacsora után a jó rizlinget. Természetes, hogy jó kedvünk támadt; Csató kifogyhatatlan volt az anekdotákban, Sz., a ki kitűnő szavaló, elszavalt vagy 20 remek költeményt, végül a mérnökünk gyönyörű tenorjával rákezdté a „Fel! töltsetek fiúk, igyunk!“ bordalt, mely annyira fellelkesítette a társaságot, hogy ott a határvédő óriás vállán, gyönyörű világos égen, rengeteg őserdő viszhangja mellett, Oláhország felé fordulva, levett kalappal elénekeltük a Hymnust, és aztán meglegegedetten hevertünk le a lobogó tűz mellé nyereg vánkosainkra.

Hazudnám, ha azt mondanám, hogy pompásan aludtam, mert testünk fele megsült, másik megfagyott, aztán a fagyos föld sem ruganyos mátrác, de azért kipihentük magunkat.

Mig reggeliztünk, addig embereink előkerítették a messze elkoborolt lovakat, és mi 6 óraker már nyeregben ültünk, folytatva útunkat célunk, a Kelemen tető — felé.

11 óraker közel voltunk ahhoz a határhoz, hol megszűnik az erdő-

öv, és azontúl már csak borsfenyű, áfonya (kukujza) és a havasok kigyó fenyűje él meg.

Csunyán kezdett az éjszakai szél fújni; a felhők úgy rohantak felettünk, mintha villámvonat robogott volna velök; egy pár hópehely ereszkedett le ruhánkra.

Sietnünk kellett. A védelmet nyújtó erdőből nem mentünk ki, hanem egy alkalmas helyen déli pihenőt tartottunk, oly helyen, hol közvetlen előttünk egy nyalánk medvének kellett járnia, mert egy földi darázsészket egészen feldúlt és szegényeket kirabolta; ott zsibongtak még nagy tömegben az elpusztított otthon romjai felett. Általában vad-disznó és medve nyomaira minduntalan akadtunk. Itt még nincsenek kipusztítva; e rengetegbe húzódtak vissza az üldöző ember elől. E közben az idő mind zordabbá vált, már a hegycsúcsok felhőbe burkolódtak, a szél erősödött, kezdtünk fázni, pedig a *Vajvodásza* teteje, a hová már csak azért is fel akartunk menni, — még vagy 2 órai lovaglást igényelt. Gyors lépésben haladtunk a boróka bokrok és trachyt törmelékek között, elnémult a tréfa az ajkakon, mert a Kelemen sem tréfált, boszankodott azon, hogy még novemberben is zavarják kíváncsi turisták téli nyugalma. A *Vajvodásza* tetején aztán teljes erejében megkaptuk a havasi vihart, olyan vihart, a milyen csak tengereken látható. A szél majd lefújtt lovastól együtt; egyik perczen hófehér, másikban koromfekete felhőbe kerültünk; dara, hó, felváltva borotválta arcunkat, és mi mégis ott állottunk, mert a mint a felhők roppant sebességgel repültek keresztül az óriás 9 csúcsa felett, egyik két percze majd egyik, majd másik csoportozat bontakozott ki alóluk, mintha csak színházi függőnyt húzogatt volna fel előttünk valami óriás kéz. És ez remek panoráma volt. Jártam én itt már a legszebb verőfényes, szélcsendes időben is, és alig tudnám megmondani, hogy mikor volt szebb a Kelemen. Természetes, hogy sokáig nem birtuk elviselni a Kelemen novemberi zephirjének lengedezését, hanem visszafelé fordítottuk lovainkat.

Útközben szétzúztunk néhány trachyt kőzetet, mert egy geológus azt állította, hogy azokban nemes opál van, melyről azonban kiszült, hogy csak kaolin. Hamar megvigasztalódtunk azon, hogy nem lesz opálbányánk, és útkat folytattuk más irányban, mint jöttünk, a *Putorásza* tó felé. Ez egy remek, kristálytisza, jéghideg havasi tó a *Rekettyés*-csúcs déli oldala alatt, területe mintegy $\frac{1}{2}$ hold, átjárhatlanul körülvéve henye fenyűk koronájával. Innen is lekergetett az orkán, gyorsan bemenekültünk a Toplicza patak völgyén az erdőbe, annál is inkább, mert erősen kezdett setétedni. Lovainkat kantáron ve-

zetve, a patak kövein és ledölt fákön minduntalan keresztül bukdácsolva lubiczkoltunk úgy vagy egy óráig, míg végre egy bővizű hideg kénés forrás közelében három óriás fenyő alatt tanyát ütöttünk.

Már nem volt olyan jó kedvünk, mint az elmúlt éjjel. Nagy tüzet raktunk, vacsoráltunk és mivel borunk is elfogyott, magunkra húztuk a pokróczot, hogy aludjunk, mi nehezen ment, mert a hó sűrűn esett, a szél dúdolt a völgyön keresztül, a mi ellen csak némi védelmet nyújtott a fenyő galyakból hevenyészett védőfal. Mire felébredtünk, szép hó szemfedéllal voltunk betakarva.

Ezt lerázva magunkról, lovainkat előkészítettük, reggeliztünk és megindultunk haza felé. Roppant fárasztó gyalog mászás után erdős fensíkra értünk, — a Steziára. Itt kutyáink nyomra akadván, hajtani kezdtek. Hamar állást foglaltunk. A tőlünk elmaradt Csimpolyás felől egy lövés dördült, mire *Csató* úgy vélekedett, hogy valószínűleg medvére lőtt, erre meg a mérnökünk vélekedett úgy, hogy ő akkor nem mozdul el közelemből. Vártunk tehát a „Stand“-on még vagy negyed órát, mikor csak egyszerre a sűrűből előtört bősziült futással a mérnök mellett . . . egy megrémült nyúl, útközben majd maga alá temetve a mérnököt, a ki erre kijelentette, hogy ő tovább nem teszi életét veszedelemnek, és hozzá fogott a tűzrakáshoz, okosabbnak véleményezvén a szalonna sütést, a mi meliatt tudvalevőleg az ember jól is lakik, meg is melegszik.

Hát bizony ez ránk is fért, mert ujjaink is úgy meg voltak már meredezve, hogy alig löttük volna meg a medvét, ha *Csató* ez egyszer nem tévedett volna, és Csimpolyás barátunk nem egy császár madarat lőtt volna medve helyett.

Innen kezdve útunk a kinszenvedések hosszú sorozata volt. Még az edzett, flegmatikus *Csató* Gábor is kijött a sodrából; pipája kialudt, kezébe markolta baltája nyelét, és azzal biztatgatta gyorsabb menésre fáradt Bucephalusát.

Öreg estve volt, mikor megérkeztünk *Csató* József vendégszerető meleg házába Bélborba, a hol jó vacsora és pohár mellett rekapituláltunk az ekszpediczió élményeit, és elméltünk *Orbán* Balázsnak mondatán, a ki jeles munkájában a Kelemen havasról írva így szól: „Be-születes ember szeptember elsője után a Kelemen havasán nem jár.“



EGY KINCS A SZÉKELYEK FÖLDJÉN.

Irta: *Hankó Vilmos dr.*

Bodoki Matild-forrás név alatt egy új ásványvíz került a nyár folyamán piacra s olvasóink kétségtelenül örömmel vesznek tudomást arról.

A Sepsi-Szentgyörgyről tizenegy és fél kilométer távolságra eső Bodok községtől másfél kilométernyire, a bodoki havas délnyugoti alján, egy kissé emelkedett helyen, erdő szélén buzog fel a gazdag *Matild-forrás*. A forrás vize kristály tiszta, kellemes, csipős, savanyu ízű; a rövid időközben hatalmas buborékokban előtörő szénsav-gáz mintegy állandó forrásban tartja a vizet.

A víz csak annyiban azonos a régi jó bodoki borvizzel, — a multban fél Székelyország mindennapi italával — a mennyiben az iskolázatlan gyermek az évek során észben és szivben kiművelt, pallérozott ifjuval.

A vízben rendkívül gazdag forrást a tulajdonos községektől (Bodok, Zoltán, Étfalva, Gidófalva, Fotos, Sepsi-Mártonos, Angyalos, Eresztevény és Besenyő) *György* József, a répáti víz szakértő, példátlanul tevékeny s ezért szerencsés kezű kezelője vette hasznóbérbe.

Első dolga volt a főforrást megkeresni, bekeríteni, az idegen vizek, befolyások ellen teljesen biztosítani, felszerelni. A víz közelését, a töltés-módot, a használt palaczkokat, a palaczkok kiállítását illetőleg pedig nem a szomszédban vette a mintát; a minta-kép messze Csehországban Európa legjobban kezelt vize: a világhírű gieshübeli savanyu víz volt. A most már forgalomban levő bodoki *Matild-víz* tényleg alig hasonlítható össze a régi bodoki vízzel.

A bodoki borvizet néhány évvel ezelőtt (1887-ben) első ízben s most másodszer is én vizsgáltam. Vizsgálatom eredményéhez képest konstatálhatom, hogy a víz a legjobb lugos savanyu vizek közé tartozik; kitünő mint borvíz, kitünő mint gyógyítóvíz. Szénsavtartalmára nézve legközelebb áll a borszéki főkut vizéhez; jelentékeny szódabikarbona tartalmánál fogva pedig (egy liter vízben 4 és fél grammot tartalmaz) igen előkelő helyet foglal el mint gyógyító víz a luhi Margit, a bilini és a híres vichyi vizek mellett, mint a melyekkel összetételre legjobban megegyezik, azonban valamennyinél jobb és értékesebb.

Jövendőjére kedvező jelnek tekinthető, hogy a legelső bemutatója a most lefolyt nemzetközi egészségügyi és demografiai kongresszus alkalmából rendezett kiállításon volt.

A kiállításon, melyen Magyarország minden s a külföld több forgalomban lévő vize képviselve volt, a bodoki *Matild-víz* feltűnést keltett diszes kiállítása és kitűnő tulajdonságai által. Kik látták és izlelték, a legszebb jövőt jósolták a *Matild-forrás* vizének.

Egy kitűnő budapesti orvos és balneologus szerint a hurutos bajokban (az emésztő- és légzőszervek hurutja) páratlan orvosság lesz a *Matild-forrás vize*. Csodák nem történnek; de sok szenvedés fog megenyhülni, sok kialvó remény kap majd új lángra általa.

A forrás bérlőjének az a szándéka, hogy Magyarország minden nagyobb városában hozzáférhetővé teszi a Székelyföld e páratlan kincsét. Nem kell az embernek profétának lenni, hogy előre megmondja, hogy nagy kelete lesz. Korunkban nagy jelentőségre vergődött az ásványvizek fogyasztása. A *Matild-víz* diadalmasan fogja felvenni a versenyt még a megállapodott hírű, hasonló természetű vizekkel, pl. a luhi Margit, a szulini, bilini, giesshübli stb. vizekkel is.

A piac el van árasztva magyar ásványvizekkel; a vasutak ezen felül még a külföldi vizek versengését is reánk zuditották. Az ilyen kellemes, gondos és tiszta kezelésű, csinos kiállítású ásványvíz ennek daczára megtalálja a maga fogyasztó közönségét. A publikum ugyanis meg van csömörölve a rongyos vignettákkal, szuette dugókkal ellátott, piszkos üvegekben forgalomba hozott, összetételében, tulajdonságaiban megváltozott, üledékes vizektől. A *Matild-víz* kristálycseppjeiben sokan fognak üdülést, gyógyulást keresni, sokan különösen a rossz ivóvízzel bíró magyar Alföldön, az erdélyrészi ásványvizek ezen jövedő piacán.

Az egészségtan az egészségtelen vagy a fertőzésnek könnyen kitett vizek helyébe a föld tiszta kebeléből fakadó, tiszta kezelésű ásványvizet ajánlja ivóvízüül. A kristálytiszta, jó és mesés olcsó bodoki *Matild-víz* predestinálva van arra, hogy a rossz vagy megbizhatlan ivóvizek pótolója legyen.

Megrendelések a forrás bérlőjéhez (György József, Bodok, Háromszékvármegye) intézendők.

AZ ERDÉLYI SZOROSOK.

Sokszor irtak a lapok az erdélyi szorosok védelméről attól az időtől kezdve, mikor *Andrássy* Gyula gróf a berlini kongresszusra a határszorosok erősítésével készült s a miko: a mi szorosainkon egyre emelkedtek a földvárak s a miktől bizony visszariadt már akkor a muszka diplomácia.

Nagy stratageták ugyancsak szorgalmazták azóta is a mi szorosaink védelmét, de végre is oda jutott mindenki, hogy az a költséges erődítés egyelőre legalább egészen felesleges valami lenne. Erődít és erősít ott maga a természet s ezt a munkát szükség esetén tovább lehet folytatni mesterséges, tehát műszaki uton is.

Igen helyesen jegyzi meg a *Kolozsvár*, hogy a mi szorosaink védelme szempontjából legelső feladata immár Háromszéknek és Csikvármegyének Gyergyón át a szászrégeni vasutvonallal való összeköttetése.

A mi székely szorosaink ezek:

A *tölgyesi szoros* Presecartól be a Kozrez-tetőig tart, honnan az Orotva patak mentén még némi folytatását leli Ditró felé. Ezen, és a b-prundi szoros között számos, de csak nyáron használható hegyi ösvény vezet az O.-Toplicza és Vécs közötti mesterházai belföldi szorosba, melyen a Maros Sz.-Régen felé áttör; — de kivált figyelemre méltók a Kelemen havas alatt és Drágojásza felől Bélbor-Borszék és Bélbor-Hollóba vezető, hegyi ágyukkal ellátott csapat által is jól járható, és e szorost észak felől oldalzó utak; — de ez a szoros Borszéken át a Szék havasa alatt O.-Topliczára vezető új ut által a mesterházi szorossal rövidebb összeköttetésbe lépett.

A *békási szoros*, mely eddig a megelőző szoros jobbszárnyai mellékszorosának tekintett; de miután Piatra oláhországi várossal közel összeköttetésben áll, s Gyergyó-Szt.-Miklósnak jó megyei útja van, mindenképen nagyobb fontosságot nyert.

A *gyimesi szoros*, mely már Oláhországban, Brusturoassunál nyeri szoros jellegét s a Pogányhavas — ha nem tévedünk — Fügés-oldal nevű nyergén át, csaknem Szépvizig tart, — azonban kivált a Hidegség patakig batról, — s Csügés és Kostelek felől jobbról megkerülhető.

Az *uz- vagy kőkerti szoros*, — habár csak könnyű járművekkel járható, de annál méltóbb a figyelemre, mert Okna oláhországi város és Csikszereda között a legrövidebb összeköttetést közvetíti, és belőle a Mogyoros-sarkon át Kászon völgye és az ojtózi szoros mögötti Kézdi-Vásárhely is egy napi erőltetett menettel elérhető. — Ez az a jól elfödött szoros, melyen annak idején az ugynevezett „Székely puccs“ dandára volt az oroszok háta mögé Oláhországba beütendő.

Az *ojtózi szoros* Oláhországban, a csángók lakta Gorzafalvánál (Prosesti) kezdődik s a Mogyorós-tetőn át csaknem Bereczkig tartja meg szoros jellegét; tőle balról Esztelneknél s jobbra Gelenczénél vannak gyakran használt hegyi átjáró utak, nemkülönben Zabolánál, Pávánál és Kovásznánál, de Zágonnál is.

A *bodzai szoros*, melyen 1849. júniusban az oroszoknak egy mellék-hadoszlopa hatolt be, tulajdonképen Oláhországban bir a valóban jól védhető szoros kellékeivel, míg a mi részünkön Krasznától innen völgygyé tágul s a belőle Kis- és Nagyborosnyóra, aztán Prázmárra és a Zayzonba vezető szoros utak annál méltóbbak a figyelemre; e szorostól jobbra van a Tatár havason át egy használt hegyi átjáró, mely ellen a vár környékén erődítmények létesítettek, de már romba dőldeztek.

Az *ó-sánczi szoros* a hétfalu közelében, erődítménye pusztulóban.

A *tömösi szoros* a Predeal-nyereggel, a vasut haladván benne, eléggé ismeretes és emlékezetes *Kiss* Sándor ezredes hősiességéről *Liiders* orosz hadteste ellen 1849. június 1.) és 20-án, míg *Gebauer* brassói erdész, és *Kinn* brassói posztos a megkerülő kozák-osztagokat a székelyek háta mögé vezették és *Kiss* súlyosan sebesülve hadi fogásba esett.

AZ ANDRÁSSY-HAVASOKBAN.

(Az E. K. E. kolozsvármegyei osztálya kirándulása 1894. aug. 10—12.)

(Két képpel.)

Irta: *Szádeczky Lajos dr.*

II.

Dobrin! Dobrin! nevedet hallva sebesebben dobog a turista szíve. Te vagy a mi Mekkánk, egy bájos oázis a havasok sivatagán. Megszentelte földedet alkotódnak, annak a történeti nemes alaknak az emlékezete, a ki úgy szerette hazáját, magyar nemzetét, mint a hogy imádtá a szabad természetet, melynek ölére, az ő kedves Dobrinába oly örömet járt meg-megpihenni s mint Antheus az anyaföldtől új erőt nyerni a munkára.

Minket is ezek az érzések, vágyak vezettek a szabad természet ölébe, templomába, az erdők, hegyek, havasok közé. A kedély, lélek felfrissül ott, szívünk felvidül, izmaink megruganyosodnak s új erőt, kedvet nyerünk folytatni hazatérve rendes foglalkozásunkat. S azok a látóképek, melyek egy-egy magasabb hegytetőről nyílnak a turista előtt, örök időkre bevésődnek lelkünk albumába.

A dobrini vadásztelepről megindulva d. u. 4 órakor az Öreghas felé még mélyebben a havas belsejébe, először is a „*Dobrin*“ tetőre (Munte Dubrino 1608 m. m.) igyekeztünk, melyet egy félóra mulva (1/2 5) el is értünk.

Milyen kilátás tárult fel előttünk a domináló magas tetőről. A heglánczoknak öt-hatszoros sora látszott hullámzó vonalakban egymás háta mögött. Dél felé a Hunyadvármegyét északról határoló hegyekig láttunk, sőt a háttérben a Retyezátot is látni véltük. Észak felé a Vlegyászáig s a Királyhágó vidékéig terjedt látóhatárunk, s mindenek felett kedvtelve gyönyörködtünk a Hideg-Szamos folyásának alattunk sötétlő völgyében s felette a Magura hegy-plateau napsütötte házikóiban, villatelepében, sötét fenyveseiben. Kelet és nyugat felé is nagy körkép egészítette ki a remek kilátást a Székelykő vidékétől a Bihari hegyekig.

Rövid gyönyörködés után a tetőről a gerincz élén folytattuk útunkat s 5 óraker egy vágott erdőbe jutottunk. Azért kellett a hatalmas árbocz-fenyőket kivágnatni, mert a gyakori szélviharok rengeteg sok fát döntöttek ki, gyökerestől kitépve és felforgatva a százados fenyőket.

A *Domitriasa* (1630 m.) és a *Dumitris* (1565) csúcsokat jobbra hagyva gyepes legelőkön át a *Topánfalva* felé vezető úton haladtunk tovább-tovább a *Sólyom*-patak és *Dumitru*-, majd a *Trisora*-patak völgyeit elválasztó gerincz tetőre, mignem a nap leáldozni készülő búcsú sugarai éjjeli tanya keresésére figyelmeztettek.

Oldalt hagytuk a „*La Tine*” „*Coliba grossa*”-ját, egy juhásztanyát, el a nagy fakeresztet (mely a katonai térképen „*Cruce La Tine*” jelzéssel áll) s a *Tina* (1623 m.) hegyszoros aljában, a mely az Öreg-havasnak mintegy előfoka, tanyát kerestünk a szabadban.

A szabadban való éjjeli tanyánál két dolog főkellék: *viz és fa*. Fa volt bőven a közelben, de az volt a baj, hogy a víz is bőven volt, mert a *La Tine* vidéke erősen vizenyős, moesáros, úgy hogy a forrás közelében száraz helyet nehezen találtunk. Végre egy fenyvessel övezett tisztáson az erdő szélén alkalmas helyet találtunk a letelepedéshez. A fenyves-körönd közepén nagy tüzet raktunk, köröskörül letelepedtünk, pakjainkat elővettük s farkas-étvágygyal láttunk hozzá a vacsorához. A közös sors közössé tette az elemozsiát is. Főkép a csirke-tulajdonosok fáradhatlanok voltak a szeretetreméltó kínálkozásban, más nap a szárnyas hús már ehetetlen lett volna a nyári hőségben. Mindegyre hangzott a kínálkozó szózat:

Ki parancsol csirkét? kacsát? stb.

De viszhang nem igen érkezett a két nap múltán már gyanussá vált ajánlatokra.

Vacsora után, természetesen, bibemus magnum áldomás, a honfoglaló ősök nemes példaadása szerint. Azután elkezdettünk — ágyalni.

Fenyőfaágakból kiki ruganyos derekalyt készített magának a kemény földre, a mohos gyepre, s menedékházról is gondoskodtunk. *Hangay* barátunk bölcs előrelátással egy nagy sátor ponyvát is hozott magával, melyet egy fenyőfára s ágasokra kifeszítettünk.

Eleinte ugyan mindenki megvetette e fényűzési czikknek látszó jerút s mindenki többre becsülte az Isten szabad ege, a csillagos égboltozat kárpítja alatt, a lobogó tűz körül való fekvést és alvást; de midőn éjjel után egy órákor kövér eső cseppek ébresztettek fel az édes álomból, nagy lett a sátor becsülete s a nagy kereslet miatt csakhamar szűk lett annak koromsötét belső világossága nyolcz ember befogadására. Az első sátorbeli honfoglalásnál én ötödiknek már csak ugy az ajtóba jutottam s az utánam jött *Márki* Sándor barátom inkább csak képzelte, hogy ő is a sátor alatt van, az eső ellen inkább esernyője, mint a sátor védelmezte. *Mannsberg* és *Merza* makacsul és legtovább türték az esőt eredeti táborhelyünkön, de midőn már „cseberből ömlött“: ők is jobbnak látták a sátor alá menekülni. És ekkor új földosztást rendezvén gyertya világ mellett a sátor alatt, akkor sült ki, hogy nyolczan is elférünk, bár erősen „beszózott hering“ módjára. A keserves csak az volt a dologban, hogy az eső viz lassanként a sátorba is beszivárgott a lejtős oldalon, (mert árkot nem ástunk a ponyváról lécsepegő viznek) s hogy a hosszabb lábu bajtársaknak nem volt elég széles a sátor s így pl. *Gámán* Jóska kedves titoknokunk hossz mértékének alsó negyed részét kénytelen volt az ég csapadékának közpredájául kinyújtani.

Végre is $\frac{1}{2}$ -kor, mint az ürgék a kiöntött lyukból, menekülni kezdtünk az elöntött sátorból. Szerencsénkire ekkor már inkább csak köd hulott, a mivel a lobogótűz mellett könnyen daczolhattunk. A rossz idő kissé lehangolta *Hangayt* és társait, de egy-egy malitiosus ajakról elröppenő akasztófa-humor megint csak felhúrolta a kedély lantjait.

Egy okos ember van köztünk, az sincs köztünk! mondja egyik, a Dobrinban maradt s tán selyem paplan alatt egy török basa kényelemszeretetével alvó bajtársra czélozva.

Tanács úr tanácstalanul áll az új helyzettel szemben! konstatálja a másik.

Ma hatszor fogunk enni, nem úgy mint tegnap! vigasztalódik a harmadik.

„De hirnök jó s pihegye szól“: a lovak nincsenek sehol, éjjel bizonyára megszótktek, magunknak kell vinni a pakkokat!

Általános megdöbbenés, kémlelő futárok, felderítő szolgálatra küldött turisták menesztése különböző irányba a lovakat keresni. Sikerült is őket felfedezni egy közeli legelőn pályatársak kompániájában.

Különben a ködöt is elfujta a szél s teljesen megvirradott; de a napot hiába lestük, újabb ködlepel borította be a havasi tájképet. A thea mellett tartott hadi-tanácsan az döntött, hogy az *Öreghavasra* nem mászunk fel, mert kilátás úgy sem kínálkozik, az idő hideg, az alatta levő völgy vízenyős, hanem a helyett leereszkedünk a *Sólyompatak* völgyébe s annak szépségeiben gyönyörködve megyünk vissza a *jára-vizi* főtanyához, a hol a kocsikat hagytuk.

Hat óraker indultunk a két vezető s három ló után a „*La.Tine*“ felé. Köröskörül köd tengerben úsztak az erdők, völgyek, hegyek. Ennek is megvan a maga költészete, sajtósága szépsége és bája. Félhétkor a völgy oldalon egy juhász tanyához (sztina) értünk, a melynek szellős fenyő borona falai között a füst felhőkben öt férfi, öt nő, két leány s egy bundába kötött kis gyermek tanyázott egy szobában, a másikban sajtok, túrók juhbőrbe varrva s tej nagy faedényekben heverték szerteszét. Albákiak voltak ez idylli élet tengetői.

Félnyolczkor a *Facsétu* nevű meredek hegyoldalba értünk, melyen egy frissen vágott erdő ledöntött és lehántott törzseiken átugrálva haladhattunk csak előre. *Hol itt a turista ut?* zugolódik egy ellenzéki férfi, *ilyen utakon át hurczolni az embert, mégis csak sok!* Frissen hántott sikos sima fenyő-héjből szőnyeget terítünk eléje, hogy ne zugolódjék, a melyre ha lép, 1—2 ölet szánkázik alá saját tengelyén. De a meredek hegy vágott erdejének akadályversenye még csak kóstoló-volt ahoz képest, a milyen úttalan út a *Facsétu* erdő pataka szűk medrében következett. A hántott fenyőszálak egymásra torlódva teljesen betöltötték a kis patak szűk medrét. A ki azokon próbált végig sikárkózni, menthetetlenül elvágódott a tükörsima rönkökön, úgy hogy a bozótos mocsaras oldalakon törtettünk inkább alább, folytatva a „katabázis“-t, az ellenzék zsörtölődő morájának muzsikája mellett.

— Azt hinné az ember, hogy három tanár vezetése alatt csak okos helyekre viszik az embert, s ime milyen nyaktörő helyeken kell bandukolni!

— Hát tudd meg, hogy a tanár a nyári vakációban az eszit pihenteti, akkor attól okos dolgot ne várj.

Nyolcz órára lenn voltunk a patak völgye alsó szádájában s elhagytuk *Facsétut* a mely *Márki* szerint bizony „*pocsék ut.*“ Később tudtuk meg, hogy csak az erdőt magát hívják *Facsétu*-nek, a patakot *Kisfalui* pataknak, egy a Dobrin alatt levő telepről nevezvén így.

Ott a hol ez a *Sólyom-patakába* szakad, kitágul a völgy, a melyen rengeteg sok fenyő-törzs volt feltorlódva, gerenda anyagul s kevéssel alább nagy munka-erővel készült a *vizfogó*, a melyen száz ember dol-

gozott. Őrökkel vontatták le a hatalmas szálfákat eddig, innen majd a „duzzasztó“ elkészültével (a melyhez 900 darab fenyőszálat faragnak gerendákká) viz hajtja tovább az erdők sudarait az 5 óra járásnyira fekvő járásvízi fűrészmalomhoz.

Betérve a *Sólyom-patak* (a Jára vize legnagyobb mellékpataka) völgyébe, milyen más világ tárult fel előttünk. Egy bővizű, kristálytiszta, zugó patak tágasabb medre, melynek partján a legbujább, szinte tropikus növényzet pompázik. Derékig ér a magas havasi fű; a nagy levelű keserőlapu-óriás *heracleum* egész erdőket képez; egy-egy olyan, mint egy esernyő, szára karvastagságú, tréfából napernyőnek használtuk, mert a nap 9 órafelé mégis kisütött. Az oldalokon diszlik az „érika“, piros és lilászinű, nem sokára a málna is csalogat édes, piros ajakával. De azért a Sólyom-pataka is csak szeszélyes havasi patak. Ideoda szöket, kanyarog s lépten-nyomon utját állja kaczerul a jámbor turistának. Ugy, hogy egy jó fertály óra alatt 22-szer mentünk át rajta 2—3 egymásmellé tett egyszerű fenyő-gerendán, a melyek úgy billegnek a lábnyom alatt, mint a zongora billentyűi. De minden kanyarodásnál más-más szépségét mutatja a völgy: sok apró vizesés, folyondárszerű *lycopodium* mohasátor, *heracleum* (*Telekia speciosa*) csoportok, óriási páfránok, málna-erdők váltogatják egymást s egy-egy mohaszőnyeggel borított ledőlten fenyő-törzs a fejünk felett is áthidalta a szűk völgyet.

Egyik társunk még a pisztráng-fogást is megkísérelte, Bécsből hozatott, mûsáskával ellátott horoggal. De míg az oláhok primitív horgaikkal egymásután fogták az izletes pettyes halat, addig a tanulmányos, német bölcsességgel kieszelt mûsáskás horogra egy sem akadt. A többiek azalatt egy hatalmas fenyőtörzsbe bevéstük az *E. K. E.* betűit és kirándulásunk dátumát 1894. aug. 12.

Tíz órakor villásreggeli s egy órai „rast“ következett. Legzúgolódóbb társunk kijelentette, hogy az-az igazi turistáskodás, mikor az ember eszik. A Sólyom-patak gyönyörű panorámái őt is kibékítették s a ki reggel óta a nyaktörő utakon zúgolódott, ünnepies fogadást tett, hogy ezután minden kirándulásra el fog jönni.

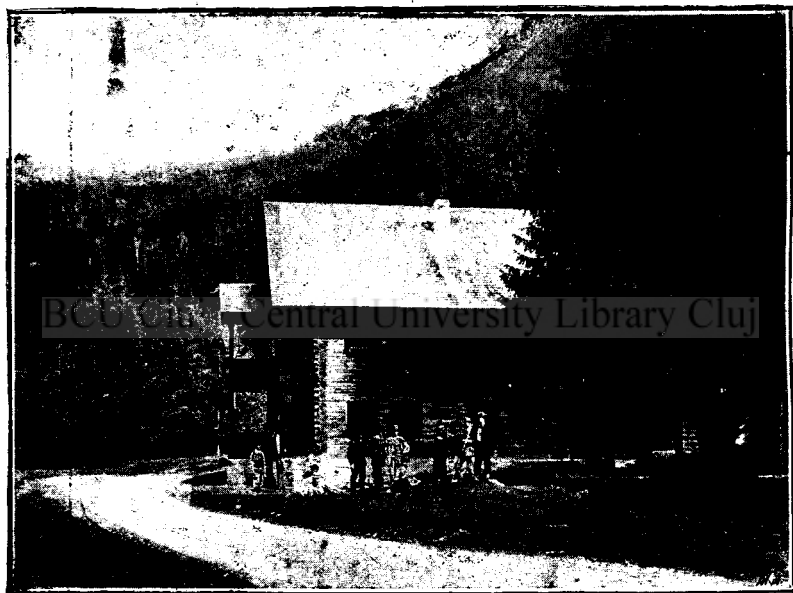
Tizenegy órakor megindulva, egy órai gyaloglás után, 12 órakor a Sólyom-patak egyik mellékvölgye betorkolásához, a *Lingöl-völgy* szárához jutottunk. Itt ismét egy nagy halom fenyőfa rönk hevert egymásra torlódva, vakító fehér fényvel ragyogva a napfény sugaraiban. A rönkökön néhányan megpihenve, Gámnán Dezső lekapta ezt a bájos havasi képet a Sólyom-völgy tenger-zöld sötét hátterével.

Egy órakor a mindig szélesbedő völgy lejtőjén a vadregényes



A Solyom-pataki rönk telep.

Sólyom-szikla égnek meredő bástyái alá érkeztünk. Egy óriások által épített várnak látszik ez a szikla-piramis, melyen keresztül-kasul barázdákat vont az idő, s az alját kőtörmelékkel töltötte meg. A sziklák oldalaiba s a kőtörmelék rétegeibe itt-ott egy makacs fenyő kapaszkodott belé. A szikla-piramis alján, mint csecsemő az anyja ölében, egy kisebb szikla huzódik meg (*Vércse-szikla*). Alatta vezet el az út s e mellett zugva morajlik a *Sólyom-pataka* vize. Kár, hogy erről a vadregényes pontról felvett képünk a borongós idő miatt nem sikerült, mint a hogy nem sikerült már előbb *Dunkynak* sem.



A járavizi vadászlak.

Egy félórát mulatva itt képfelvételi kísérletekkel, 1 $\frac{1}{2}$ -kor indulunk tovább s negyed óra mulva a *Sólyom-patak* és a *Jára-vize* összefolyásához jutottunk. Itt aztán egyszerre kitágul a völgy, rendes szekérút kezdődik, épületek, juhaklok láthatók az út mentében. A járavizi vadászlak már csak egy futamátnyi ide, de addig egy néhány-szor még át kell kelni a kanyargó *Járan*, rendes szekérrel is járható fényőfa hidakon. Két órakor elérjük azt a pontot, a hol előtte való nap neki vágunk a hegyoldalnak a *Dobrin* felé s néhány percz mulva ott vagyunk a főhadiszálláson, a hol *Dobrin*ből lesétált társunk rán-totts ebéddel várt reánk.

De mielőtt annak neki feküdtünk volna a vadászlak előtti gyepen, előbb a Jára-vize hullámzó habjaiban lefürödtük a két napi ut verejtékeit. Bucsuzóul aztán kedves emlékül lefényképeztük a társaságot, a háttérben az Andrassy grófok járavizi vadászlakával s $\frac{1}{2}$ 5-kor koszikra szállva, a már egyszer megtett uton Kolozsvár felé indultunk.

Öt órakerültünk a *Priszló* tető alá. Egy órába került, míg a két kolozsvári fiakker annak 14—15 serpentínáján felért. *Budai* Niculáj paraszt szekere $\frac{3}{4}$ óra alatt tette meg ugyanazt az utat, pedig lovai ugyanazon nap Tordáról jöttek haza a vásárról. *Mannsberg* Sándor egyenes irányban gyalog 24 percz alatt ért fel.

A *Priszló* tetőről még egy bucsupillantást vetettünk a szép Járavizére, a Kakuk-dombra, a Gergely-havasra, Dobrinra s a kedves ismerős völgyekre, hegyekre s előre tekintve, távcsövkön keresztül felfedeztük a Hója domboldalát, a kolozsvári villákat, a Szamos ezüst csikját, sőt a kolozsmonostori dombsor háta megett megláttuk a kolozsvári piaci templom tornyának a fekete felső piramisát is. S azzal neki vágtunk a kis-fenesi völgynek s 7-kor Kis-Fenesen, $\frac{1}{2}$ 8-kor Szt.-Lászlón, 8-kor Magyar-Fenesen áthaladván, itt *Kun* Pencsi vendéglőjében bucsupoharat üritvén, a költségeket elszámolván (jutott egyre 7 frt 53 kr), $\frac{1}{2}$ 11 órakerültünk Kolozsvárra — a harmadfél napi kirándulás kedves emlékeivel gazdagabban.

Reméljük, hogy a jövő nyáron folytatása következik s talán ekkor már — adja isten — a felszentelendő dobrini turista-lakban tartjuk főhadiszállásunkat.

IRODALOM.

Fürdőirodalmi Könyvtár.

— Szerkeszti: *Preysz Kornél dr.* —

Fürdőirodalmi Könyvtár czim alatt a magyar fürdők, ásványvizek és gyógyítóhelyek érdekeit felkaroló vállalat indult meg *Preysz Kornél dr.*-nak, a belügyminiszteriumban a fürdőügyek referensének szerkesztésében s az Eggenberger-féle könyvkereskedés kiadásában.

Preysz évek óta hivatott munkása az orvosi és balneologiai irodalomnak. Neve kezesség arra, hogy a magyar fürdőt, — melynek ügyét már 3 év óta szolgálja széles körű tudásával, nagy európai tanulmány útján szerzett tapasztalataival, önzetlen fáradozásával — jelentékeny nemzetgazdasági és kulturális tényezővé teszi.

A magyar fürdőtulajdonosok figyelme, érdeklődése, áldozatkész-

sége igaz, sokféle igénybe van véve; a fürdőtulajdosok tapintata azonban különbséget tud tenni a névtelenség köpenyébe burkolódzó, merőben üzlet-vállalatok és ama vállalatok között, melyek az ügy önzetlen szolgálatában állanak. Ismeretlen firma kiadásában, ismeretlen név alatt, vagy névtelenül megjelenő munkához senkinek sincs bizalma, azt senki sem vásárolja, senkisem olvassa. A magyar fürdők érdekében ez idő szerint önzetlen munkával szolgálnak: az *Erdélyrészi Kárpát-Egyesület*, az *Országos balneológiai egyesület* és *Preysz Fürdőirodalmi Könyvtára*. E sorok célja ez utóbbi vállalat megismertetése.

A *Fürdőirodalmi Könyvtár* közöl: 1. Önállóan kidolgozott tudományos szakmunkákat az általános balneologia, klimatologia és therápia köréből. 2. Statisztikai és összehasonlító tanulmányokat. 3. Önálló fürdőismertetéseket. 4. Gyűjteményes munkákat, melyek majd a hatásuk szerint egy-egy csoportba tartozó, majd az összes fürdőket és gyógyítóhelyeket mutatják be *Hazai fürdők, gyógyítóhelyek és ásványvizek* címre alatt. 5. Évkönyvet ad ki, mely a hazai fürdő- és ásványvízügy terén felmerült fontosabb mozzamatokat s elért eredményeket sorolja fel.

A *Hazai fürdők, gyógyítóhelyek és ásványvizek* című gyűjteményes munka különösen ajánlható mindama fürdőtulajdosoknak és fürdőorvosoknak, a kik fürdőjüket csekélyebb jelen őségenél fogva nem akarják önálló füzetben bemutatni. A *Fürdőügyünk haladása* cím alatt megjelenő *Évkönyv* kedvező alkalmat nyújt arra, hogy az egyes fürdők által egy-egy évben elért eredményeket és a felmerült általános érdekű eseményeket a nagy közönséggel s különösen a szakkörökkel költség nélkül megismertessük. Minden füzet önálló és befejezett tartalommal bír, de az egész gyűjteménnyel összefüggő, szerves egészet képez.

A *Fürdőirodalmi Könyvtár* rendszeren két, sőt több ezer példányban jelenik meg s küldetik szét elárusítás végett a hazai összes könyvkereskedőknek és nagyobb fürdőknek; s miután e füzetek bármely nyelven megjelenhetnek, nemcsak arra alkalmasak, hogy a hazai orvosok és közönség figyelmét valamely fürdőre irányítsák, hanem arra is, hogy fürdőink iránt a külföldön is érdeklődést keltsenek.

A fürdőirodalmi könyvtárban megjelent minden önálló munka, a *Fürdőirodalmi Könyvtár* összes egyéb füzetén is hirdetve van; e mellett esetről-esetre folyóiratokban is hirdetve lesznek s így minden a *Fürdőirodalmi Könyvtárban* önálló füzetben leírt fürdő neve tulajdonosának fáradsága s költsége nélkül állandóan forgalomban van. A *Fürdőirodalmi Könyvtár* ennél fogva hazai fürdőink számára — az

erdélyrészi fürdők szöszólójától: az Erdély-től eltekintve — a legkiválóbb ismertető organum.

A *Fürdőirodalmi Könyvtár* kiállítása a legkényesebb igényeket is kielégíti; elég legyen annyit felemlitenünk, hogy a vállalat a Franklin-Társulat nyomdájában készül. Minden a vállalatnak szánt kézirat a szerkesztőhöz (*Preysz* Kornél dr., Budapest, IX. Üllői-ut 21.) czimzendő.

Hogy mennyiben sikerült *Preysznak* programját megvalósítani, elég legyen a vállalatban eddig megjelent füzetekre s arra a kedvező fogadtatásra hivatkoznom, melyre a vállalat az orvos-világban s a közönség körében talált.

A *Fürdőirodalmi Könyvtár*-ban ez ideig a következő érdeke-
sebb munkák jelentek meg: 1. *Idegbetegségek balneoterapeut kezelése*. Ára 60 kr. 2. *A tengeri fürdők physiologiai hatása, különös tekintettel az északi és keleti tenger fürdőire*. Ára 80 kr. 3. *A Balaton fürdői s azok hatása*. Ára 1 frt. 4. *Balaton-Füred gyógyítóeszközei s azok hatása*. Ára 50 kr. 5. *Siófok ismertetése*. Ára 25 kr. 6. *Bad Siófok am Plattensee*. Ára 50 kr. 7. *Eie Seebäder*. Ára 1 frt. 8. *Siófok as a Watering Place and Lake Balaton*. Ára 50 kr. 9. *Les bains de Siófok sur le lac Balaton*. 10. *Az Erzsébet sósfürdő ismertetése*. 11. *A klíma hatása*. Ára 50 kr. 12. *Téli klimatikus gyógyítóhelyek*.

Míg a *Klíma hatása* című munkában szerző (*Preysz dr.*) ismertetését adja ama gyógyítóhatányoknak, melyeket az egyes klímáktól és a gyógyítóhelyeken az azok felhasználására létesített különös berepdezésektől várhatunk, addig a *Téli klimatikus gyógyítóhelyek*-ben Abbaziát, Cirkvenicát, Lussin-Piccolót, Korfut, Rovignot, Görzöt, Merant, Bozent, Griest, Arkot, Velenczét, a Rivierát, Ajacciot, Argirt, Cairot, Davost és Görbersdorft ismerteti elég részletesen. A gyakorlati szempontok mellett a legfontosabb tudományos becsű adatokat is felemlítve találjuk a munkában, a mi nem csupán a nagy közönség, hanem az érdeklődő orvosi közönség számára is használhatóvá teszi a 32 oldalra terjedő füzetet.

Hankó Vilmos dr.

A Csíkmegyei Füzetek című irodalmi vállalatból a napokban jelent meg a negyedik füzet két ivnyi terjedelemben csinos kiállításban, érdekes és gazdag tartalommal. Abból a célból, hogy az érdeklődők a műnek iránya és tartalma felől némi tájékozást nyerhessenek, közöljük a három utóbbi füzet tartalomjegyzékét: Csíkvármegye határai. Csíkvármegye területe és területéhez való népességi viszonya. Csíkvármegye erdősége és lakossága. Csíkvármegye szorosai és vámhivatalai: 1. A gyimesi szoros és vámhivatal. 2. A tölgyesi szoros és vám. 3. A békási vám. 4. A kis tölgyesi szoros. Csíkvármegye hegyei: Kelemen havas. A kis Sztýéza. A Magura. Az Obscina. Az Alkoza. Bükkhavas és Mezővész. A Salam ások

teteje. Oroszbükk és Közrez. Barasszó. Hegyes. Kis Havas. Esztenák. Vid. Sármány hegy. Piricske. Keskenysarok. Pricskető Tatárhágó. Keresztes havas. Fekete-Hagymás. Nagy-Hagymás. Fehér mező. Czofranka-Havas. Ló-Havas. Sipos. Fekete-Réz. Tarkó. Egyeskö. Öcsém-Teteje. Naskalát. Gréczes. Mohos. Pásztorbükk. Lóvész. Pogányhavas. Bálványos. Tarhavas. Áldomás mező. Nagy-Somlyó stb. Ezek közben közzölve van a «Tarkó» című népmonda és «A szövő asszony» című legenda, mind érdekes és vonzó előadásban. A negyedik füzet tartalmazza a keleti határhegység leírásának folytatását. Azután felsorolja a délnyugati vonalon környező hegylánczolat kiemelkedőbb részeit. Ilyenek: A Kereszthegy, Batrina, Bakta, Fahavas, Tatárkő, Bucshintető, Délhegy, Ostoros, Veresbükk, a felső, közép és alsó Hargita. Bogáth-várhegy, Tolvajostető, Harom, Kukushegy, Jajgató, Csihányos, Nagy- és Kis-Kapus, Mitács és Mitács-tető, Bükkeres stb., stb. Az egyes nagyobb kiemelkedések leírásánál röviden fel vannak említve az azokhoz fűződő mondák, hagyományok, regék s ezek között közzölve van: «Az Alvégen» és «Szénásmező» című két költemény is. A negyedik füzetben kezdődik a műnek egyik kiválóan érdekes fejezete: «A hegyek kultusza a székelyeknél.» Az egész vállalat mintegy 30—36 füzetben fog megjelenni. Előfizetési ára: Egész évre (12 füzet) 2 frt 40 kr, félévre (6 füzet) 1 frt 20 kr, negyedévre (3 füzet) 60 kr. Megrendelhető *Györgyjakab* Márton kiadónál Csik-Szeredában. Ugy a mű szerkesztője, mint kiadója nagy szolgálatot teljesítenek ezzel a vállalkozásukkal különösen Csikvármegye érdekében, épen azért megérdemlik, hogy a vármegyének közönsége minél nagyobb pártfogásb a részesítse őket s segédkezet nyújtson hozzá, hogy az érdekes és hézagpótló munka megjelenése biztosítva legyen.

Csikvármegye földrajza. A Józsa Sándor-féle *Csikvármegye földrajza* a földrajz elemeivel című könyvecske III. kiadása hagyta el a sajtót. Az igazi magyarsággal és népszerű nyelvezettel írt mű, melyről a tanügyi lapok is annak idején kiváló elismeréssel nyilatkoztak, *Györgyjakab* Márton kiadónál rendelhető meg Csik-Szeredában. A mű e kiadásában a Csikvármegyével határos szomszéd megyék ismertetése is föl van véve, a könyv terjedelme mindazonáltal nem változott. Ára 18 kr.

FÜRDŐÜGY.

A topliczai ásványviz-források összetétele.

A topliczai ásványviz források a báró *Bánffy* féle uradalom tulajdonát képezik s a Maros bal partján, Toplicza községtől egy kilometyrnyire buzognak fel. A fürdőhely szépen befásított helyen van. A vizet először *Than* Károly egyetemi tanár elemezte 1893-ban.

Than szerint egy liter vízben van:

Mészbicarbonat	0·7253 gr.
Magnesiumbicarbonat	0·2778 „
Natriumbicarbonat	0·1262 „
Mézsulfat	0·0083 „
Chlorkalium	0·0332 „

Chlornatrium	0.3907	„
Chlorlithium	0.0072	„
Vasbicarbonat	0.0074	„
Aluminium hidr	0.0009	„
Kovasav	0.0539	„
Szabad szénsav	0.5480	„

A forrásból kitóduló gázok összetétele: 26.73% széndioxid, 72.31% nitrogén és 0.95% oxigén.

A topliczai viz ezek alapján a földes, sós, savanyu vizekhez sorolható s leginkább hasonlítható a gleichenbergi Constantinquelle és a szántói sós savanyu vizekhez, melyek között mintegy átmenetet képez.

„Fürdőügyünk haladása“.

EGYESÜLETI ÉLET.

A KÖZPONTBÓL.

Az erdélyrészi ásványvizek vasúti szállítása.

— A kereskedelemügyi m. kir. miniszter leirata. —

Az erdélyi részeken levő forrásokból származó ásványvizek, valamint az ezekhez szükséges és üresen visszamenő üvegek vasúti szállításánál engedélyezendő viteldíjkedvezmények tárgyában f. é. október hó 12-én 1537. sz. a. elem terjesztett fogymodványára a következőkről értesitem az egyesületet:

A magyar vasutakon érvényben lévő közös dijszabási I. részben foglalt s a vasúti viteldíjak megállapításához alapul szolgáló áruosztályozás szerint ásványvízküldemények 5000 kgrmon aluli mennyiség feladásánál a II. osztály, kocsi és fuvarlevelenkint legalább 5000 kgr. feladásánál pedig az a) kocsirakományi osztályba vannak sorozva.

A hazai ásványvizek forgalomba hozatalának megkönnyítése és azoknak a külföldi hasonló termékekkel szemben való versenyképessé tétele érdekében kívánatosnak mutatkozott, hogy a hazai származású ilyenmü küldemények a fentebb említett, általános érvényü áruosztályozás szerint megállapítottnál kedvezőbb elbánásban részesíttessenek, miért is intézkedtem az iránt, hogy a m. kir. államvasutak helyi áru dijszabásába a XII. sz. kivételes dijszabás vétessék fel, melynek értelmében a hazai származású ásványvízküldeményekre az említett vasutak összes vonalain a következő kedvezményes díjszámítás nyer alkalmazást:

- a) 5000 klgm-on aluli mennyiség feladásánál az a) osztály tétele;
- b) kocsi- és fuvarlevelenkint legalább 5000 kgr. feladásánál az a) osztálynak 10%-kal rövidített tétele;
- c) kocsi- és fuvarlevelenkint legalább 10.000 kgr. feladásánál az 1-ső különdíjszabás tétele.

Ezen kedvezményes díjszámítás természetszerűleg az erdélyrészi forrásokból származó ásványvizekre is rendelkezésre áll, miként különben ez az érintett kivételes díjszabás szövegéből is kivehető, melynek értelmében a kedvezményes tételek egyebek közt az Ágostonfalva, Besztercze, Földvár, Kézdi-Vásárhely, Kovászna, Maros-Vásárhely, Sepsi-Szent-György, Szász-Régen és Székelyudvarhely állomásokon feladásra kerülő ásványvízküldeményekre is alkalmaztatnak.

Miután pedig az erdélyrészi származású ásványvizek némelyikének szállításához egyes helyi érdekű vasutak vonalai is igénybe vétetnek, ennél fogva gondoskodtam arról is, hogy az e részben érdekelt helyi érdekű vasutak a szóban levő küldemények viteldíjának saját vonalaikon leendő mérséklése útján a kérdéses cikkek szállításának megkönnyítéséhez szintén hozzájáruljanak.

Ez alapon érvényesítette a marosvásárhely-szászrégeni helyi érdekű vasut a II. sz. kivételes díjszabását, mely szerint ásványvizre, ezen vasuton is ugyanazon kedvezményes díjszámítás alkalmaztatik, mely a fentiek szerint ezen cikkre a m. kir. államvasutakon is fennáll.

Hasonlókép viteldíjkedvezmények állanak fenn a szóban levő küldeményekre a brassó-háromszéki és marosludas-besztercei helyi érdekű vasutak vonalain, a mennyiben az előbbin a Kézdivásárhely- és Sepsi-Szent-Györgyről Brassóra szállítandó ásványvizre kocsi- és fuvarlevelenkint legalább 5000 klg. feladásánál 100 kgr. és km.-kint 0.4 kr. egységtételen és 100 kgr.-kint 5 kr. kezelési díjon, legalább 10,000 kgr. feladásánál pedig 0.3 kgr. egységtételen és 4 kr. kezelési díjon alapuló mérsékelt díjtételek szedtetnek, a marosludas-besztercei helyi érdekű vasut bármely állomására Szentgyörgyről szállítandó ásványvizre pedig kocsi- és fuvarlevelenkint legalább 5000 kgr. feladása esetén az 1-ső külön díjszabás tételei alkalmaztatnak.

A fentiekben részletezett viteldíjkedvezményeket is meghaladó külön mérséklést engedélyeztem a borszéki viznek Budapesre való szállításánál, tekintettel arra, hogy ennek a viznek a főfontosságú budapesti piacra leendő eljuthatása elé nehézségeket gördít az a körülmény, hogy az a forrásnak a vasuttól való távoli fekvése következtében tetemes székérfuvar költségeket kénytelen viselni.

Ez előköltések ellensúlyozása érdekében megengedtem, hogy a teljes kocsirakományban feladandó borszéki ásványvízküldemények után egyrészt a m. kir. államvasutakon, másrészt a marosvásárhely-szászrégeni helyi érdekű vasuton fenálló s fentebb körülírt kedvezmények alapján Szász-Régentől Budapestig eredményező 100 kgr.-kint 116 krnyi díjtétellel szemben ezen viszonylatban 100 kgrkint 103 krnyi díjtétel alkatmazzassék.

Miután az előadottakból kivehetőleg a hazai származású ásványvizekre mindama könnyítések, melyek a vasutak pénzügyi érdekeinek és a szóban levő termék forgalmi és kereskedelmi értékének szem előtt tartásával engedélyezhetők voltak, már megadattak és a tett intézkedések következtében ezen küldemények tekintetében megfelelő olcsó viteldijakról gondoskodva van, ennél fogva az egyesületnek a jelenleg érvényben levő díjtételek további leszállítására irányuló kérelmét teljesíthetőnek nem talátom.

Végül megjegyzem, hogy az üresen visszaszállítandó ásvány-üvegekre nézve szintén megfelelő viteldijak állanak rendelkezésre s így ezen küldemények tekintetében sem forog fenn szüksége annak, hogy a viteldijak még tovább mérsékeltsenek.

Budapesten, 1894. november hó 7-én

Lukács Béla.

Választmányi gyűlés.

— 1894. decz. 6-án. —

A központi választmány decz 6-iki ülésének is fontos tárgyai voltak. Az ülésen *Feilitzsch* Arthur báró társelnök elnökölt. Előadott *Radnóti* Dezső, jegyzett *Jékey* Dániel dr Jelen voltak: *Szádeczky* Lajos dr., *Baróthi* Jenő alelnökök, *Merza* Gyula főpénztáros, *Deák* Albert jogtanácsos, *Beregszászi* László ellenőr, *Várady* Aurél jegyző, *Márki* Sándor dr., *Heppes* Miklós, *Kántor* József (Gyalu), *Páter* Béla, *Phillip* Aladár, *Hamvas* József, *Vikol* Simon választmányi tagok.

A jegyzőkönyv hitelesítése után *Radnóti* Dezső főtítkárr tett jelentést az iroda munkásságáról, azután az osztályok gyűléseiről emlékezett meg. Örömmel jelentette be továbbá, hogy *Bethlen* Gábor gr. a tiszteleti tagságot elfogadta, hogy a földművelésügyi m. kir. miniszter az erdélyrészi földmives iskolák számára az *Erdélyt* megrendelete, hogy a belügyminiszter az *Egészségügyi Értesítőt* cserépéldányként küldi az egyesületeknek, hogy az *Országos közegészségügyi egyesület* az ásványvizekről szóló ismertetést hajlandó terjeszteni, hogy időközben megjelent az egyesület kiadásában *Tusnád fürdő* ismertetése stb. — A jelentést a választmány örvendetes tudomásul veszi.

Merza Gyula főpénztáros jelentése szerint az okt. és nov. havi bevétel 2516 frt 51 kr volt. Tudásul szolgál.

A radna-borbereki fürdő számadásai kiadatnak a számvizsgálóknak felülvizsgálás végett.

A dombháti fürdő bérbevételére vonatkozó szerződés elfogadtatik és aláírásával az elnökség megbizatik. Ezzel kapcsolatban kimondatik, hogy a kereskedelmi miniszter urnak válasza az ásványviz szállítási díja ügyében közzeteendő.

A székes fővárosi osztály javaslatát az ezeréves kiállításra egy diszalbum kiadása tárgyában, elfogadja a választmány és megbizza az elnökséget, hogy kivitelére nézve tegye meg az előkészületeket.

A szebenvármegyei osztály kérését, hogy a központ 500 frt segélyt szavazzon meg egy társadalmi mozgalom megindíthatása céljából, nem teljesítheti a választmány, mert erre fedezete jelenleg nincs.

Az udvarhelyvármegyei osztály megalakulásáról, valamint a hunyadvármegyei osztály ujra alakulásáról szóló jelentés örvendetes tudásul vétetik.

Az *osztrák idegen forgalmi bizottság* átiratát, hogy az egyesület összeköttetésbe lépjen vele, örömmel veszi a választmány és megfelelő meleg hangu átiratban válaszol.

A brassóvármegyei osztály gyűlésének határozatai helybenhagyatnak. A gyűlés ezzel véget ért.

A VIDÉKRŐL.

1. Az E. K. E. első éve Brassóban.

— *Molnár Endre titkári jelentése.* —

Okt. hó 29-én telt el egy éve, hogy az E. K. E. brassóvármegyei osztálya nagy lelkesedéssel közt megalakult s most, midőn alkalmunk van az első egyesületi évre visszazpillantani, erre időre, mint az osztály életképességének erős bizonyítékára hivatkozhatunk, mert ha nem is vitta ki ez alatt a legfényesebb eredményeket, de az alakuláskor hozzá fűzött szerény várakozást nemcsak kielégítette, hanem minden tekintetben felül is multa.

Közel másfél éve, hogy a központ által az osztály szervezésével megbizott Bodó Sándor kir. ügyész s jelenleg elnöki titkár a marosvásárhelyi táblánál, erős elhatározással, de vérmesnek nem mondható kilátással fogott a nehéz munkához, mert előre számolni kellett a magyarság körében a turistaság iránt addig tapasztalt közönynyel, továbbá ama körülménnyel, hogy itten a magyar elem már számos egyesület általtulságosan igénybe volt véve s végre azzal is, hogy városunkban már egy korábban megalakult és nagy eredményeket elért turista osztály hódította el a tért.

Utóbbi nehézség azonban csak látszólagos volt, mert osztályunk a város és megye lakosságának egészen más körére terjesztette figyelmét, új tagokat nyert meg a turistaságnak s a testvéregyesülettel fennálló barátságos viszonyánál fogva úgy állapította meg tevékenységi körét, hogy mindketten a legsikeresebben oldhassák meg feladatukat, a mi nem is volt nehéz, mert Brassóvármegye még oly kevéssé van turistaságilag feldolgozva, hogy itt nemcsak két, hanem több hasonló egyesületnek is évtizedekre való dolga akadna.

Nem így áll a dolog a másik nehézséggel: a magyarság közönyével. Igaz ugyan, hogy az osztálynak mintegy százhusz tagja van, és mozgalmi mindenütt általános érdeklődést keltenek, de feltűnő jelenséget képez az, hogy a kereskedő és iparos-

osztályból eddig felette csekély számú tagot sikerült megnyernie, holott említett osztályoknak az egyesület támogatása sokkal inkább érdekében áll, mivel itt tartózkodásuk állandóbb s a város környékének megismerése rájuk nézve nagyobb jelentőséggel bír. Éppen ezért szükséges volna, hogy ez osztályok tagjai az egyesület, illetve a brassóvármegyei osztály kebelébe minél hamarább az őket megillető számbeli többséget elérjék s annak mozgalmaiban is érvényesüljenek.

Ezt leszámítva, a lefolyt egyesületi év élénk s az eredmény kielégítő volt. Az osztály alakulása óta tartatott egy közgyűlés, 4 rendes választmányi gyűlés, 9 szakbizottsági ülés, 10 összejövetel, 6 felolvasás és 2 nagyobb szabású kirándulás. Ezek felosztásában azonban ama természetellenességgel találkozunk, hogy az osztály tevékenysége tulnyomólag a téli időnyre szorítkozott s a hosszú nyári évad alatt a két kiránduláson kívül egyéb nem rendeztetett. Ennek pedig oka nem annyira a kedvezőtlen időjárásban, mint inkább ama körülményben fekszik, hogy a tagok legnagyobb része az ügyvédi, tanári és hivatalnoki karból telik ki, azok pedig a nyári szünidő alatt rendszeresen távol vannak s így az osztály legfőbb feladatának teljesítésében akadályozva van. A bajon megint csak úgy volna segítve, ha a kereskedők és iparosok tömeges belépésre s az osztály mozgalmaiban való részvételre szánnák el magokat.

Örvendetes jelenséget képez az osztály életében az a tapasztalat, hogy a tagok száma az alakulás óta egyenletes gyarapodást tüntet fel, miből az következik, hogy annak céljai egyre nagyobb körben találnak barátokra. S nincs igaza annak, ki az ujabban mindinkább elterjedő turista sportban csak divatos szokást lát, mely egy ideig fenntartja magát s aztán másnak ad helyet. A természet szeretete s a vele való megismerkedés vágya sokkal mélyebben fekszik az emberi kedélyben, semhogy azt csak divatos áramlatnak lehetne tekinteni, e mellett a turistaság a tudomány számos ágára nézve hasznos s közegészségi szempontból felette fontos, mert a kártya, éjjelezés s más egészségtelen kedvtelések megszokása folytán veszélyesen elterjedt idegességből csak az lesz képes kigyógyítani a városi népet, ha az egészséges sportoknak s különösen a turistaságnak megnyerje, más ártalmas mulatságról teljesen leszoknék.

Szintén örvendetes jelenség, hogy elmúlt évben az osztály kebelében a legnagyobb ószhang uralkodott. Az egyetlen alkalom, mely néhány oldalról felszólalásra okot adott, onnan eredt, hogy a választmánynak mult évi november 18-án hozott határozata folytán a tagsági díj és osztálypótlék az 1893-dik évre ama tagoktól is be lett követelve, kik mult év október havában léptek be, tehát az osztály tényleges megalakulása előtt már annak tagjaiként be voltak jegyezve. A választmány határozata azonban helyes volt, mert az egyleti év január 1-től január 1-ig, tehát naptári év szerint számítatik s ki az 1893-ik évben annak tagjául felvétellett, az élvezett tagsági jogok és kiadványok fejében a tagsági terhek hordozására is köteles volt. Különben az osztály e tekintetben a legnagyobb tapintatossággal járt el s a központnak ajánlani fogja, hogy a mennyiben a tagok ilyen djakkal még hátrálékban volnának, azok az egyesület követeléseit közül egyszerűen töröltessenek.

Megemlítendő ezzel kapcsolatban az egyesületi jelvények ügye is. A központból mult év végén az osztály tagjai közt leendő elárusítás végett több diszes kiállítású jelvény érkezett, következő körirattal: «E. K. E. Kolozsvár. 1891.» Kérdés merült fel az iránt, vajon ez a jelvény az osztályok használatára alkalmas-e s nem volna helyes azon a «Kolozsvár» szót az osztály székhelyének nevével kicserélni. Minthogy azonban Brassó székhelyel bíró külön E. K. E. nem létezik s az egyesület középpontjának székhelye Kolozsvár s a jelvényen látható körirat az egyesület megalakulására vonatkozik, a jelvények megváltoztatásának kérdé-e napirendről levétellett.

Nem hagyható említés nélkül itt egy másik esemény sem, mely annak idején az egyesület tagjai közt megbeszélés tárgyát képezte és helytelenül magyaráztatott. Még az megalakulása előtt történt, hogy a Siebenbürgischer Karpathen Verein brassói osztálya az alakulandó testvérosztály iránti jóindulatát kimutatandó, annak tagjai közé lépett. Miután alapszabályaink értelmében az egyesület és osztályai tagjaul más egyesület is felvehető s az összes tagsági jogok gyakorlása minden tagot megszorítás nélkül megillet, az alakulandó közgyűlés a S. K. V. brassói osztálya képviseletében annak két tagját választmányi tagnak választotta s ezáltal a két testvérosztály között oly közelebbi kapcsolatot létesített, mely lehetőségessé tette és remélhetőleg jövőben is lehetőségessé teszi, hogy a két testvérosztály munkaköre megfelelő módon elkülöníttessék, az az mindkettőnek külön czélszerű tevékenységi kör jelöltessék ki s ezen kívül a fiatal osztálynak a két tapasztalt választmányi tag tanácsai és munkássága a legnagyobb hasznára fordultak.

Voltak azonban, kik abban a tényben, hogy a S. K. V. brassói osztálya osztályunk tagjai közé lépett, oly udvariassági tényt láttak, melyet okvetlen viszonzni kellett volna s midőn az nem történt meg, azt a magyarázatot igyekeztek adni a dolognak, hogy az E. K. E. mint az állam által támogatott egyesület, más hasonló irányú egyesületet egyenlő rangúnak maga mellett el nem ismerhet. E felfogás azonban teljesen téves volt mert az E. K. E. brassóvármegyei osztálya semmitéle nagyzási hóbortban nem szenved s midőn a rokonosztálynak a gyöngébb testvér támogatásában nyilvánuló előzenekénységét a legnagyobb elismeréssel fogadta, ezt egyedül amaz okból nem volt képes viszonzni, mivel jelenleg a költségelőirányzatba vett és anyagi erejét messze túlhaladó közeli kiadások miatt háztartásába a fukarsáig menő takarékság elvét volt kénytelen behozni.

A mi említett, az osztály anyagi erejét teljesen kimerítő kiadásokat illeti, azokat tudvalevőleg egy, a Királykőn emelendő menedékház építési költségei képezik. E terve kivételén szerencsés volt az osztály, mert a földmívelési miniszteriumtól főispán ur ő méltóságának közbenjárása folytán 600 frt engedélyeztetett a menedékházra s ugyanarra a központ is 300 frt segélyt szavazott meg s azon kívül Brassó város tanácsa szíves volt az építési anyag ingyenes átengedéséhez elvileg hozzájárulni. A menedékház tervére és helyére nézve pedig alapos és körültekintő tanulmányozás után szintén megállapodás jött létre s ezek alapján biztosan remélhető, hogy a menedékház fölvatása már a jövő év őszén meg fog történni.

Van még egy körülmény, mely az osztály működésével némileg kapcsolatban áll, s azt közelebről érdekl. Habár az egyesület alapszabályai kimondják, hogy politikával nem foglalkozik, mégis már több ízben ama gyanúsításnak volt kitéve, hogy az erőszakos magyarosítást szolgálja, és működése a honpolgárok közötti békés egyetértést veszélyezteti. Noha ez a vád csak az egyesületnek szólt s a brassóvármegyei osztály ellen azt felhozni senkinek eszébe nem jutott, mégis ama közeli viszonynál fogva, mely az egyesület s annak osztálya között fennáll, e gyanúsítások a brassóvármegyei osztály működését is nagy fokban veszélyeztették s már tekintélyének megóvása végett is szükséges volt azokat teljesen megczáfolni. Ez megtörtént s a vádak azóta hallgatnak és remélhető, hogy az egyesület további működése azokat örökre el fogja némitani.

Három dolgot hoztak volt fel az egyesület ellen, először egy, a fővárosi osztály alakulásakor elhíresztelt mondást, másodsor az alapszabályokba felvett s a helynevek helyes megállapítása és törvényes uton való biztosítására vonatkozó pont sérelmes magyarázását s végül azt, hogy az egyesület az E. M. K. E. védnöksége alatt

áll. Az első onnan származott, hogy a fővárosi osztály alakuló gyűlésén egy egyesületi tag állítólag azt mondta volna, hogy az egyesület célja a Magyarországon lakó fajok beolvastása. De ezek a szavak ottan nyilvánosan, a közönséghez intézve el nem hangzottak s ez abból tűnik ki, hogy arra a jelenvoltak közül senki sem emlékszik, a gyűlésről felvett jegyzőkönyvben annak semmi nyoma nincs s hogy az alakuló gyűlésen több befolyásos százsz egyéniség is jelen volt, kiket sokkal önértetesebbnek tartunk, semhogy ilyen, érzelmeket sértő kijelentést szó nélkül hagyva, a gyűlésen tovább is részt venni s az egyesület tagjai között megmaradni magokra nézve tisztességes dolognak tartották volna. Másodszor a helynevek helyes megállapítását és biztosítását nem egy, az *Erdély*-ben felelősség nélkül közzétett cikk, hanem az arza a célra kiküldött bizottság jelentése és eljárása szerint kell értelmezni, az pedig efféle gya:usításra alapul nem szolgálhat. A mi végre az E. K. E.-nek az E. M. K. E.-tel való összeköttetését illeti, az a két egyesület egészen különböző célja következtében közelebbi jelentőséggel nem bír, de bármily szoros volna e kapcsolat, az E. K. E.-re nézve hátrányosan magyarázni nem lehetne. Ha most, az egységes és tömör államok alakulásának korszakában, midőn minden széthuzó elemekből álló birodalomnak csak örökös belzavarra és pusztulásra van kilátása, egy egyesület arra vállalkozik, hogy a kívülről szitott széthuzó elemek lecsendesítésére s a fennálló államalakulat megszilárdítására a közművelődés nemes fegyverével törekedjék, akkor jogos és törvényes munkát végez, s míg működésében csak a kultúra becsületes eszközeit használja, addig az ország minden hű és békés polgára részéről nem ellen-szenvre, hanem meleg támogatásra tarthat igényt.

E fontosabb események felsorolása után legyen szabad még elmondani, hogy az osztály munkaprogramja lehetőleg hiven betartatott. Az osztály társadalmi tevékenysége egy fényes bál, több összejövétel, felolvasás s kirándulás rendezésében nyilvánult s az osztály képviselve volt a fővárosi osztály megalakulásán s az E. M. K. E. közgyűlésén. Turistasági működésében a tervbe vett menedékház építésénél az alkalmas hely megválasztásában a legnagyobb óvatossággal járt el. Irodalmi működésében inkább a felolvasó estélyekre szorított s az irodalmi bizottság lépéseket tett Brassó ismertetésére.

Az elért eredménnyel tehát meg lehetünk elégedve.

2. Brassóvármegyei osztály választmányi gyűlése.

— 1894. nov. 7-én. —

Az E. K. E. brassóvármegyei osztálya november 7-én választmányi ülést tartott. Jelenvoltak: *Ágoston Lajos, Albert Ferencz, Barla Gerő dr., Bibó Árpád, Budaházi Imre dr., Folyovits Miklós, Förder Sándor pénztáros, Fülöp János, Gál Antal, Göldner Károly, Halusky Vilmos, Kovács Sándor dr., Krbek Arnold, Mihály János, Müttelmann Miksa, Molnár Endre jegyző, Orbán Ferencz elnök, Szabó Nándor, Ungvári Lajos, Veress György, Wersár Lukács alelnök, és Zakariás János dr. jogtanácsos.*

Elnök mindenekelőtt előterjeszti *Molnár István* osztálytitkárnak Nagy-Körösre történt kineveztetése folytán benyújtott lemondását s fájdalomának ad kifejezést ama veszteség felett, melyet az osztály emez ügybuzgó tisztviselőjének távozása következtében szenvedett. — A gyűlés ez érzelemben teljesen osztozkodik s a távozott osztálytitkár érdemének elismerésül, annak jegyzőkönyvi köszönetet szavaz s egyúttal a vonatkozó jegyzőkönyvi kivonatot megküldeni rendeli. A titkári teendőket végzé-

sével pedig a közgyűlésig az alapszabályok értelmében *Molnár* Endre osztályjegyzőt bizza meg.

Felolvastatik a menedékház helyének kiszemelése végett kiküldött bizottság 1894. október 29-ről keltezett következő jelentése :

Tekintetes választmány!

A Kis-Királykőn fölépítendő Kárpát-menedékház érdekében megválasztattak a választmány által az építési helyet megállapítandó bizottságba: *Werzár* Lukács, *Zakariás* János, *Molnár* Endre, *Fellner* Lajos, *Förder* Sándor és *Orlovsky* Gyula, mint elnök pedig a *Siebenbürger Karpathenverein* brassói osztályának alelnöke *Alesius* Oszkár lett fölkérve. — Folyó év augusztus hó 19-ikén történt a fölépítendő menedékház helyének kiszemelése, mely kirándulás alkalmával *Alesius* Oszkár elnöklete alatt a következők vettek részt: *Werzár* Lukács, *Förder* Sándor, *Orlovsky* Gyula, csatlakoztak: *Grünfeld* Mór, *Molnár* J. és a *Siebenbürger Karpathenverein* brassóvármegyei osztályából: *Emanuel Mayer*, *Ed. Orendi* és *Nekolny* József. A Kis-Királykő több alkalmas pontjának megszemlélése után van szerencsénk kirándulásunk eredményét egy a helyszínét kitüntető térkép melléklésével a következőkben tudatni: **Abból** a föltevésből kiindulva, hogy az E. K. E brassóvármegyei osztálya egy legalább is 5 évet felölelő tervszerinti munkaprogrammot fog megállapítani, a melynek részleteit azonban mint feladatunkhoz nem tartozót nem tárgyalhatjuk, szorítokunk csak a feladatra és ajánljuk a következőket: A Kis és Nagy-Királykő gyors és kényelmes megmászása érdekében két menedékház építése vált szükségessé és veendő tervbe. A nagyobbik menedékház hálásra kényelmesen berendezve a *Zenoga* nevű magaslatra s a mellékelt térképen *a*-val jelölt pontra, a kisebbik pedig csak a rossz időjárás elleni védelem céljából a *b*) pontra építtessék. Az *a*) pont a közelben 3 percznyi távolságban található kitünő ivó vizet szolgáló forrásra, a szél ellen védett fekvése, valamint a közelben kiadandó épületfa miatt ajánlható; a *b*) pont a Nagy-Királykő megmászása érdekében volna ajánlatos főleg, mert közelébb és megfelelőbb fekvésű, mint a Karpathenverein menedékháza. Ezek a menedékházak fölépítésével egyidejűleg szükségessé válnék néhány ut megjelölése és kiépítése, különösen pedig a *Zenogára*, Kis- és Nagy-Királykőre vezetőknak, a melynek irányát a mellékelt térképen megjelöltük. Ajánlatunkat a választmánynak megfontolás és határozathozatal végett van szerencsénk azzal a kijelentésünkkel előterjeszteni, hogy készek vagyunk azt szóbelileg tüzetesebben megokolni és ajánlani. Maradunk a t választmánynak Brassó, 1894. október 29. kiváló tisztelettel: *Alesius Oszkár*, *Werzár Lukács*, *Orlovsky Gyula*.

Ennek alapján tüzetes tárgyalás után kimondja a gyűlés, hogy a javaslatban *a*) pont alatt említett menedékház építéséhez azonnal hozzáfog s a legsürgősebb teendők ellátására *Fellner* Lajos, *Orlovsky* Gyula, *Grünfeld* Mór dr., és *Molnár* Endre tagokat küldi ki; a *b*) pont alatt említett második menedékház létesítését pedig szintén felveszi munkaprogrammjába.

Olvastatik a központnak a helynevek megállapítása tárgyában 814--94 sz. a. kelt fölhívása. — A gyűlés *Zakariás* János dr., *Méhely* Lajos, *Veress* György, *Sipos* János és *Molnár* Endre tagokat küldi ki a végett, hogy a szükséghez képest kiegészített bizottságban a megyében használt helynevekre vonatkozólag észrevételeit a központi bizottság jelentése szellemében dolgozza ki s miután szeptember 11-ike már eltelt, a legközelebbi alkalommal terjeszszék elő. Ezzel kapcsolathan *Zakariás* János dr. megokolt indítványára elhatároztatik, hogy e bizottság a millenniumra készülő Vágó-féle

tájképsorozat Brassóvármegyére vonatkozó felvételein használt nevekre is terjeszszé ki figyelmét és ez ügyben lépjen érintkezésbe a központtal

Felolvastatik a központnak a tél folyamán kiadni szándékolt *Brassóvármegyei Kalauz* tárgyában 1898—94 szám alatt kelt felhívása. — A gyűlés főlkéri *Orbán Ferencz* elnököt, hogy Brassóvármegye törvényhatóságához és Brassó város tanácsához kéreést adjon be az iránt, miszerint azok által 100—100 példány a kiadandó *Kalauz*-ból rendeltessek meg, s a hirdetések gyűjtésének czélszerű eszközésére *Förder Sándor*, *Zakariás János dr.*, *Veress György* és *Molnár Endre* tagokat küldi ki.

Kérdés merülvén fel a téli összejövetelek idejének megállapítása ügyében: határozatilag kimondatik, hogy ez összejövetelek, mint eddig, ugy ezután is minden hónap második és negyedik szombatjain fölolvasással egybekötve tartatnak meg s azonkívül egy nagyobb szabású téli multság tervének kidolgozásával is megbízott a vígalmi bizottság.

Végül figyelmeztet az elnök ama körülményre, hogy a *Siebenbürgischer Karpathen-Verein brassói osztálya* még a E. K. E. brassóvármegyei osztályának megalakulása előtt, kollégiális jóindulatát tanusítandó, az egyesület tagjai közé lépett, az osztály azonban eddig nem volt abban a helyzetben, hogy ezt az előzékenységet viszonzhatta volna. — Határozatilag kimondatik, hogy az osztály a két egyesület között-fenálló szövélyes viszony által indittatva, a *Siebenbürgischer Karpathenverein brassóvármegyei osztályának* tagjai közé lépik s eme határozat közlésével az elnökség bizatik meg.

Más indítvány nem tétetvén, a gyűlés bezárattott.

3. Brassóvármegyei osztály választmányi gyűlése.

— 1894. decz. 8. —

A brassóvármegyei osztály 1894. december 6-án tartott választmányi gyűlést. Jelenvoltak: *Ágoston Lajos*, *Albert Ferencz*, *Antal János*, *Császár János*, *Bátyka János*, *Eisner Hugó*, *Förder Sándor*, *Grünfeld Mór dr.*, *Hoffmann Miksa*, *Horváth György*, *Kecskeméti Zsigmond dr.*, *Krajesevics Béla*, *Létmányi Nándor dr.*, idősb. *Lukács József*, *Lukács József dr.*, *Molnár Endre*, *Moór Cyula*, *Száva Pető*, *Werzár Lukács*, *Udvarnok István*, *Werzár Mór* és *Zakariás János dr.*

Elnök közli a választmányal, hogy az építendő menedékház ügyében *Udvarnok István* tagtárs szíves volt a kiszemelt terület telekkönyvi tulajdonosai és bejegyzet hitelezőinek névjegyzékét egybeállítani s abból kitűnik, hogy az osztálynak a terület tehermentes tulajdonának megszerzése végett mintegy 115 egyénnel kellene szerződést kötnie. Eme hosszas és kivihetetlennek látszó munka elkerülése végett czélszerűnek tartaná *Gorám Miklós* zernesti ügyvédet a végett megkeresni, hogy a társ-tulajdonosokat egybegyűjtve, azoknál egy, a tehermentes tulajdonjog, vagy esetleg az egyesület fenállásáig érvényben maradó használati jog átengedéséről szóló nyilatkozatot eszközödjön ki. Tüzetes vita után határozatilag kimondatik, miszerint *Orlovsky Gyula* és *Udvarnok István* tagtársak által *Gorám Miklós* zernesti ügyvéd az iránt kerestessék meg, hogy a menedékházépítésre kiszemelt havasi legelőterület társtulajdonosaitól, egy a tulajdonjog, vagy esetleg az egyesület fenállásáig érvényben maradó használati jog átengedéséről szóló, telekkönyvi bejegyzésre alkalmas nyilatkozatot eszközödjön ki.

Az osztály a tervbe vett menedékház felépítéséhez minél korábban hozzáfogni szándékozván, szükségesnek látszik egy vállalkozóval az építés iránt még oly időben szerződésre lépni, hogy az a nyers faanyagot a tél folyamán levágathassa. — *Grünfeld* Mór dr. és *Orlovszky* Gyula tagtársak az építési tervrajz és költségszámítás megküldésével fölkéretnek arra, hogy az építési tervet a zernesti vállalkozókkal közöljék s a beérkező legalkalmasabb ajánlatot az osztálynak azonnal küldjék meg.

Mint hogy a tél folyamán kiadni szándékolt *Brassóvármegyei Kalauz* ügyében ujabban kiderült, hogy az idegen forgalmi iroda által korábbi években kiadott Brassói Kalauzból még 1259 különböző nyelvű példány van raktáron s így az új kalauz a régieknek versenyt csinálna, egyhangnlag kimondatik, hogy a központ rögtön értesíttessék arról, miszerint ily körülmények között az új kalauz kiadása körül sem Brassóvármegye törvényhatóságának, sem a városnak támogatására számítani nem lehet.

Elnök bejelenti, hogy hódosi *Karácsony* Sándor hosszufalusi m. kir. főerdész a helynév helyesbitő bizottság felkérése folytán egy, a hétfalusi járásban használt helynevekre vonatkozó érdekes összeállítást küldött be. — *Udvarnok* István tagtárs fölkéretik, hogy ezt a munkálatot a telekkönyvekben előforduló helynevekkel egyeztesse össze s további intézkedés végett a helynév megállapító bizottságnak adja át.

A télen rendezendő mulatság ügyében: többek hozzájárulása után fölkéretik *Ágoston* Lajos tagtárs arra, hogy a helyi torna és vívó egyesület tagjainál szerezzon tudomást arról, ha vajjon nem volna-e lehetséges a két egyesületnek egy közös mulatságot rendezni.

Más tárgy nem lévén, elnök az ülést bezárta.

4. Hunyadvármegyei osztály újraalakulása.

— 1894 nov. 25. —

A turistasági szempontból legérdekesebb vármegyében nov. 25-én alakult újra az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület hunyadvármegyei osztálya. A közgyűlés a városháza gyűléstermében folyt le a tagok élénk érdeklődése mellett

A központ képviselőjében *Radnóti* Dezső főtitkár jelent meg.

Elnök az ülést megnyitván, jelzi, hogy a mai közgyűlés hivatva van a központ és osztály között felmerült differenciákat elenyésztetni. A központ szintén képviselve van és így a dolgok kiegyenlítése lehetséges lesz. Kimentti végül *Feilitzsch* Arthur báró társelnököt, kit betegsége tartott vissza a megjelenéstől és a ki a közgyűlésnek üdvözlétet küldi.

Ezután *Boga* Károly osztály-titkár adta elő titkári jelentését, mely a következőképen hangzik:

Osztályunk legutóbbi közgyűlését múlt év június hó 1-én tartotta. Akkor volt elintézendő az osztály és a központ között az osztálypótlék meghatározásának, kezelésének s ezzel kapcsolatosan az osztály és a központ között fenállandó viszonynak kérdésében felmerült ellentét; mind maig azonban ez nem nyerhetett mindkét részre megnyugtatóssal járó megoldást s leginkább azért, mert a kiegyenlítést és kölcsönös megállapodást létesíthető közös értekezlet mind a mai napig nem volt megtertartható. Ennek daczára osztályunk a maga eszközeinek fogyatékosságához mérten különösen a turistai kedv élesztése körül az elmúlt esztendőben is elég sikeres tevékenységet fejtett ki, a mennyiben a múlt nyáron két igen szépen sikerült kirándu-

lást rendezett *Gyalár*-ra és a *Magurá*-ra, a télen pedig egy minden tekintetben fényes-sikerű Kárpátestélyt színelőadással kapcsolatban. Az idei nyáron csak egy kirándulásunk volt Feredőgyőgyra, a mely kellemességében méltán csatlakozhatik a másik kirándulásokról és azok programjáról, a melyek mind azonban részint az idő kedvezőtlenre fordulása, részint pedig a tagok, vezetők egy részének közbejött másfelé való elfoglaltatásai miatt nem voltak megtarthatók. Pénztárunk készlete 81.50 forintot tesz ki, a mely magában csekélység ugyan, de tekintve, hogy az is csak a kirándulások költség maradákaiból s az estély jövedelméből került össze, a közben felmerült kiadásaink után mégis valami. Abból 20 frtot megszavaztunk a Kolczra építeni szándékolt feljáró gyalogut költségeinek kiegészítésére. Végül a legösszintébb fájdalommal emlékezem meg *Mailand* Gyulának, osztályunk egyik legbuzgóbb tagjának és jegyzőjének elhunytáról, a kit a többi buzgólkodókkal egyetemben az érdem oroszlánrésze illeti meg abban, hogy osztályunk kirándulásai és estélye oly szépen sikerültek s indítványozom, hogy elhunyta fölött közgyűlésünk jegyzőkönyvileg fejezze ki részvétét. Magam, a ki eddig az osztály szíves bizalmából az osztály titkára voltam, nemcsak azért, mert az újraalakulásnál a tisztikar is újraalakították, titkári állásomról, a mint azt a Méltóságos Elnök urnak írásban már korábban bejelentettem, ezene lemondok s kérem a tisztelt közgyűlést, hogy miután azt másnemű foglaltatásaim miatt újra való megválasztatásom esetében sem fogadhatnám el, helyembe más titkárt választani méltóztatnék. Jelentésem tudomásul vételét mély tisztelettel kérem stb. *Boga Károly*.

A gyűlés a jelentést tudomásul véve az elhunyt jegyző halála felett részvétet jegyzőkönyvében örökíti meg.

Jósika Lajos báró elnök bejelenti ezután a tisztikar és választmány lemondását, melyet a közgyűlés elfogadván, a tanácskozást *Jósika* Lajos báró korelnöksége alatt tovább folytatja.

Az ügyrend megválasztásának kérdése adatván elé, hosszabb vita keletkezett az osztálypótlék és tagdíj beszedés tételeinél.

A központ kiküldöttje: *Radnóti* Dezső ismerteti a központnak e tekintetben követett eljárását és javasolja, hogy az osztály területére nézve is fogadtassék el az 1 frt osztálypótlék és a pénzbeszedésre nézve a központi intézkedés.

Hozzászóltak az indítványhoz *Hollaky* Arthur, *Téglás* Gábor, *Réthi* Lajos, *Sághy* Kálmán és végül egyhangulag elfogadták, hogy 1895-től kezdve az osztály is 1 frt osztálypótlékot vet ki, s erről a tagokat értesíteni fogják.

Következett ezután a tisztikar és választmány megválasztása és pedig a következőképen: tiszteleti elnök *Szentkereszty* György báró főispán, elnök *Jósika* Lajos báró, ügyvezető alelnök *Hollaky* Arthur, titkár *Csulay* Lajos, jegyzők *Finna* János és *Török* Béla, pénztáros *Knopf* Árpád, ellenőr *Issekutz* Antal, jogtanácsos *Farkas* Béla dr., számvizsgáló *Pándy* István dr., osztályorvos *Mócz* Miklós dr., választmányi tagok: *Kun* Géza gr., *Buda* Ádám, *Fáy* Béla, *Kapczá* Gyula, *Bíró* József, *K. Sándor* József, *Pietsch* Lajos, *Tolnai* János, *Szász* Iván dr., *Sólyom-Fekete* Ferencz, *Ludács* József, *Mailand* Oszkár, *Téglás* Gábor, *Boga* Károly, *Szinte* Gábor, *Pogány* Béla, *Réthi* Lajos, *Kun* Róbert, *Lázár* György, *Szentirmay* Alajos, *Ács* Sándor, *Pietsch* Sándor, *Török* Árpád, *Buda* Károly, *Borha* Sabbás, *Goró* Ferencz, *Fodor* Gyula, *Beke* Károly, *Miklós* Lajos, *Tallatschek* Ferencz, *Barsay* Béla, *Goró* Ede, *Krasznay* Olivér, ifj. *Lázár* Farkas, *Bogdán* Géza, *Sághy* Kálmán, *Terbocs* Bertalan, *Acker* Frigyes, *Fekete* Károly, *Daniela* György, *Lenkes* József, *Apáthy* Árpád dr.

A közgyűlés felhatalmazást adott az elnökségnek, hogy a vidéki ügyvivőseket szervezze.

Végül *Radnóti* Dezső főtitkár indítványára a lelépett tisztikarnak a közgyűlés köszönetet szavazott buzgóságaért és ezzel a közgyűlés véget ért.

5. Az E. K. E. első társas estélye Fogarason.

— 1894. decz. 1. —

Az Erdélyrészi-Kárpát-Egyesület fogarasi osztálya által rendezett első társas estély decz. 1-én tartatott meg, mely teljesen megfelelt a hozzá fűzött reményeknek. Ott volt a város színe-jáva, élén a minden társadalmi mozgalomért melegen érdeklődő főispánnal, ki mellől ily alkalommal szeretetre méltó neje sem hiányozhatik.

Soha sem volt könnyebb dolga báli referensnek, mint ezuttal nekünk. Egy pillanat alatt áttekinthető az ember a közönséget. Egyik asztalnál láttuk a megye fejét, egy másiknál a járásbírósgót, harmadiknál a tantestületet, ismét egy másiknál a gazdasági hivatalt együtt az erdészettel, mint egymáshoz tartozóval, ugyszintén a kereskedői, hivatalnokai kar képviselőit; egy távolabbi asztalnál a közöshadseregbeli katona-tisztikart, s néhány tisztet a honvédségből. Nem hiányoztak a műveltebb iparos osztály képviselői sem.

A mint telt az idő, fesztelenebb lett a kedély is, és a társaság különvált tagjai kezdtek egybeolvadni, s midőn vacsorázás után tánczra perdült az ifjuság, a jó kedv oly magas fokra hágott, hogy az egész nagy társaságot egy családnak lehetett volna tekinteni.

Ritkán láttunk annyi szép asszonyt és bájos fiatal lányt együtt. Névszerint nem soroljuk őket elő, nehogy egyet is megsértsünk, ha netán kifelednök a névjegyzékből.

Ime, a szép nőkről beszélve, már is majd elfeledkezünk a szereplőkről, kiknek pedig az orozslán rész jutott a társas est sikerében.

A nyitány után, melyet *Rusz* zenekara játszott, előlépett *Némethy* Antonia k. a., csinosan énekelve néhány igen szép magyar népdalt, mit a közönség elismerése jeléül megújrázott. Ezt követte *Végh* Mátyás a polg. és közép keresk. iskola igazgatójának saját szeremenyű románczszzerű népies balladája. A szép, mély érzéssel clóadott balladát tetszéssel fogadta a közönség, és többen voltak, kik nem csak az előadásnak adóztak elismerésükkel, hanem egyszersmind a költőt is éltették.

Végül maradt *Fekete* Ferencz erdész hegedűjátéka. Ha ő mulattatta a közönséget szép, szabados játékával, de neki sem lehet panasza a közönség elismerésében, mely szünni nem akaró tapsban és ujrázásban nyilvánult. Az előadás sorozatát újra *Rusz* zenekara zárta be.

Sokan okolják a hiányos meghívások eszközléséért is a rendezőséget, a mennyiben többen, kik erre jogosan igényt tarthattak volna, meghívókat nem kaptak. Igen sajnálnók, ha ilyen félreértés, mely csupán tévedésből származhatik, az E. K. E. estélyeit bármi részben is meghiusitanák, avagy gyengitenék, mert határozott tudomásunk van róla, hogy a rendezőség épen arra törekedett, hogy az összes művelt társaságot egybehozza s a meghívókban, melyek csak tudósításoknak voltak tekinthetők, határozottan ki sértő, hogy egyesületi tagokon kívül azoknak ismerősei is szívesen láttatnak. Senki sem érezhette tehát magát ez estélytől kizártnak, a ki igényt tarthat a társaságban megjelenni. Ily apró elnézések elvégül mindenütt előfordulnak; nagy kár lenne azonban, ha netalán ily tévedésekből bárki is szándékos mellőzést, avagy egyéb sértő eljárást tételezne föl. Arra kell inkább törekednünk, hogy az E. K. E. mulatságait fenntartsuk ama színvonalon, a melyre ez első estélye által felküzdötte magát. A következő második estélyen ezek a hiányok és kifogások bizonyára elenyésznek. Különben az estélyen az 50 kros jegyekből befolyt összesen 80 frt, fölülfizettek: *Bauszner* Guido, *Herszényi* Balint, *Rosenberger* János dr, idősb *Szabó* Károly, *Tibáld* Mihály és *Váró* Béni 1—1 frtot, *Grünbaum* Leo 50 krt. A tiszta jövedelem az osztály pénztár javára mintegy 45 frtot tett ki.